

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Václav Pařha

**Skryté distribuce zisku a jiných vlastních
zdrojů v obchodních korporacích**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Čech, LL.M., Ph.D.

Katedra: Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 15.03.2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 130 148 znaků včetně mezer.

Václav Pařha

V Praze dne 15.03.2024

Poděkování

Rád bych poděkoval JUDr. Petru Čechovi, LL.M., Ph.D. za jeho vstřícný přístup a odborné rady, a to nejenom během psaní této práce, ale i během mého studia.

Obsah

Úvod	1
1. Systém distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů obchodní korporace	3
1.1. Obchodní korporace	3
1.2. Majetková samostatnost obchodní korporace.....	4
1.3. Distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů obchodní korporace	5
1.3.1. Distribuce zisku a ochrana věřitelů obchodní korporace	5
1.3.2. Distribuce zisku a ochrana (menšinových) společníků obchodní korporace	7
1.3.3. Pravidla distribuce zisku dle zákona o obchodních korporacích	8
2. Skrytá distribuce zisku	10
2.1. Obecné pravidlo zakazující skryté distribuce zisku	11
2.1.1. Povaha právních norem upravujících distribuci zisku obchodní korporace	12
2.1.2. Skryté distribuce zisku jako jednání obcházející zákon	13
2.1.3. Odlišné názory v doktríně	15
2.1.4. Věcný rozsah obecného zákazu skrytých distribucí zisku	17
2.2. Zákaz bezúplatných plnění společníkům obchodní korporace (§ 40 odst. 5 ZOK)	19
2.2.1. Aplikace ustanovení § 40 odst. 5 ZOK	20
2.2.2. Věcný rozsah § 40 odst. 5 ZOK	20
3. Následek porušení zákazu skryté distribuce zisku	24
3.1. Obecně k porušení zákona právním jednáním	24
3.1.1. Rozpor právního jednání se zákonem	24
3.1.2. Obcházení zákona	25
3.1.3. Neplatnost právního jednání pro rozpor se zákonem	26
3.1.3.1. Zakazující právní norma	27
3.1.3.2. Smysl a účel právní normy a test proporcionality	27
3.2. Následek porušení zákazu stanoveného v § 40 odst. 5 ZOK	31
3.2.1. Test vhodnosti	32
3.2.2. Test potřeby	33
3.2.3. Test proporcionality v užším slova smyslu	34
3.3. Následek porušení obecného zákazu skryté distribuce zisku	36
3.4. Relativní a absolutní neplatnost.....	38
3.5. Úvahy o částečné neplatnosti	41
Závěr	44

Seznam zdrojů

Název diplomové práce v českém jazyce, abstrakt v českém jazyce a 3 klíčová slova v českém jazyce

Název diplomové práce v anglickém jazyce, abstrakt v anglickém jazyce a 3 klíčová slova v anglickém jazyce

Úvod

Jedním z cílů práva obchodních korporací je zajistit řádné fungování obchodní korporace v právních vztazích. Zákonodárce vybavil obchodní korporace právní subjektivitou, stanovil, jaké musí mít orgány nebo jakým způsobem se utváří její vůle a jakým způsobem se vyjadřuje vůči třetím osobám. Právo obchodních korporací upravuje také majetkové poměry obchodní korporace, a to zejména s ohledem na tvorbu a udržení základního kapitálu, ale také ve vztahu k nakládání s majetkem obchodní korporace. Jedním ze základních principů práva obchodních korporací je majetková samostatnost obchodní korporace, která se projevuje také zákazem, aby při uspokojování svých věřitelů upřednostnila pohledávky svých společníků vzniklé z titulu účastní v obchodní korporaci. V praxi se však může stát, že obchodní korporace distribuuje svůj majetek ve prospěch svých společníků i jiným způsobem, než který je předvídan zákonnou úpravou. Taková jednání se označují jako skryté nebo také zastřené distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodních korporací.

První kapitola této práce je věnována teoretickému vymezení systému distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace a dále vybraným základním zásadám a principům práva obchodních korporací, které se projevují v rámci této problematiky. Pozornost je pak věnována ochraně věřitelů a společníků obchodní korporace v rámci pravidel upravujících distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů. Tuto část práce pak uzavírá stručný popis platné právní úpravy regulující distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodních korporací.

Téma skrytých distribucí zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodních korporací vyvolalo relativně velký zájem odborné veřejnosti v souvislosti s tzv. velkou novelou zákona o obchodních korporacích.² Některá vyjádření, která se v souvislosti se zmíněnou novelou objevila, by bylo možné vykládat tak, že nově přijatý § 40 odst. 5 ZOK přináší do českého právního řádu zcela nový institut zakazující poskytování bezúplatných plnění obchodními korporacemi ve prospěch jejich společníků.³ Druhá kapitola této práce je tedy věnována analýze

---

¹ Případně i dalších osob ve smyslu § 34 odst. 1 ZOK.

² Viz zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony. Tento zákon nabyl ve vztahu k zákonu o obchodních korporacích účinnosti dne 1. ledna 2021.

³ Viz např. ČIŠECKÁ, N., MÁLEK, J. Nová pravidla pro rozdělení a výplatu podílu na zisku obchodních korporací. Online. In: peytonlegal.cz 29.12.2020. Dostupné z: <https://www.peytonlegal.cz/rozdeleni-a-vyplata-zisku/>. [cit. 11.03.2024]; nebo BOUKALOVÁ, A., TOMSOVÁ, K. Rozdělení a výplata zisku a jiných vlastních

stávající právní úpravy týkající se distribucí zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace se zaměřením zejména na otázku, zda český právní řád zná obecné pravidlo zakazující skryté distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů. Práce se bude věnovat také již zmíněnému § 40 odst. 5 ZOK a jeho zařazení v rámci práva obchodních korporací. V rámci této práce se autor s ohledem na stanovený rozsah práce podrobněji nevěnuje osobnímu rozsahu obecného zákazu skrytých distribucí zisku a jiných vlastních zdrojů ani zákazu upravenému v § 40 odst. 5 ZOK. Na tomto místě autor tedy pouze připomíná, že distribuce majetku obchodní korporace i ve prospěch osoby odlišné od jejího společníka může být považována za skrytou distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů.⁴

Třetí kapitola této práce je pak věnována následku porušení zákazu skrytých distribucí zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace. Smyslem a účelem zákazu skrytých distribucí zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace je zejména ochrana práv určitých osob. Bez stanovení přiměřeného následku pro jednání, které zákaz skrytých distribucí zisku porušuje, by nebylo dobře možná práva těchto osob chránit. V rámci třetí kapitoly je tedy představen test, za pomoci kterého je možné učinit závěr o platnosti či neplatnosti konkrétních právních jednání. Dále je obecně nastíněna aplikace tohoto testu na právní jednání porušující zákaz skrytých distribucí zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace. Tato kapitola se pak věnuje také problematice relativní a absolutní neplatnosti daných právních jednání a institutu částečné neplatnosti a posouzení jeho využitelnosti na právní jednání porušující zákaz skrytých distribucí zisku a jiných vlastních zdrojů.

---

zdrojů po novele ZOK. Online. In: Právní prostor 25.06.2020. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obchodni-pravo/rozdeleni-vyplata-zisku-jinych-vlastnich-zdroju-po-novele-zok>. [cit. 11.03.2024]

⁴ Viz např. ČECH, Petr. Změny v právní úpravě s.r.o. a a.s. od 1.1.2021. Metodické aktuality Svazu účetních České republiky. 2020, č. 9, ISSN: 1211-4138. s. 23-24.

1. Systém distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů obchodní korporace

Aby bylo možné správně uchopit téma této práce, kterým je skrytá distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů v obchodních korporacích, je v první řadě nutné stručně představit systém distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů v obchodní korporaci. Tato část práce se tedy bude věnovat pojmu obchodní korporace, dále majetkové oddělenosti obchodní korporace od jejích společníků (jednomu ze základních principů práva obchodních korporací) a v neposlední řadě také zákonem předvídanému způsobu distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace.

1.1. Obchodní korporace

Podrobný rozbor pojmu obchodní korporace jistě přesahuje téma této práce. V této části se tedy autor omezí pouze na uvedení několika poznatků, které považuje s ohledem na téma práce za důležité.

Obchodní korporace jsou regulovány právem obchodních korporací, v českém právním řádu obsaženém zejména v zákoně o obchodních korporacích a občanském zákoníku, které tvoří součást soukromého práva. Obchodní korporace jsou založeny společenskou smlouvou, případně zakladatelskou listinou, která zachycuje vůli zakladatelů obchodní korporace. Jednou ze základních zásad soukromého práva je autonomie vůle, která se projevuje i při zakládání obchodních korporací. Prostřednictvím zakladatelského právního jednání se mohou zakladatelé odchýlit od obecné právní úpravy obchodních korporací a určit pro konkrétní obchodní korporaci pravidla odlišná.⁵ Autonomie vůle však není bezbřehá a je omezena ustanovením § 1 odst. 2 OZ.

Nebylo by praktické, kdyby každý, kdo má v úmyslu jednat s obchodní korporací (například s ní uzavřít smlouvu), musel nejprve podrobně studovat její zakladatelské právní jednání, aby si byl jist, s kým ve skutečnosti jedná, zda je taková osoba oprávněna mít určitá práva či povinnosti nebo jakým způsobem se bude moci domáhat splnění své pohledávky

---

⁵ Například od zákona odlišným způsobem upravit vnitřní vztahy mezi společníky, viz např. PETROV, J. § 1 In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-7., str. 13. Toto pak může spočívat např. v existenci různých druhů podílů, se kterými jsou spojena různá práva, viz např. LÁLA, Daniel. Druhy podílů v kapitálových společnostech. Beckova edice právní instituty. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-778-1.

v případě, že ji nebude ochotna obchodní korporace splnit dobrovolně. Také proto existují určité právní normy práva obchodních korporací, od kterých se zakladatelé v zakladatelském právním jednání nemohou odchýlit.⁶ Tato pravidla, od kterých není možné se odchýlit, tak například zaručují věřiteli, že obchodní korporace má svůj vlastní majetek, na kterém se společníci obchodní korporace mohou podílet jen zákonem předvídaným způsobem. Tato teze je dále rozpracovávána v této práci, jelikož tvoří základ zákazu skrytých distribucí zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace.

1.2. Majetková samostatnost obchodní korporace

Jedním ze základních znaků obchodní korporace, který je z pohledu tématu této práce zásadní, je její majetková samostatnost.⁸ Nejvyšší soud k tomu uvádí: „*Definičním znakem právnických osob je totiž mimo jiné jejich majetková samostatnost, jejímž výrazem je jednak to, že mají vlastní majetek, a jednak to, že jen ve vztahu k tomuto majetku nesou samostatnou majetkovou odpovědnost v právních vztazích, do nichž vstupují.*“⁹

Lokajíček dovozuje z principu majetkové samostatnosti čtyři důsledky, a to: (i) společníci nevlastní majetek obchodní korporace¹⁰, (ii) věřitelé obchodní korporace nejsou věřiteli jejích společníků a naopak¹¹, (iii) společník nemůže být žalován z nesplnění závazků obchodní korporace a (iv) výkon kontroly společníků nad fungováním obchodní korporace je zákonem dovolen a není s ním spojena jejich odpovědnost za dluhy obchodní korporace.¹²

Pro téma této práce je tedy důležité, že majetek obchodní korporace je od majetku jejích společníků zásadně oddělen. Zákon však stanoví postupy, prostřednictvím kterých se společník

---

⁶ Jedná se např. o pravidla týkající se regulace struktury správy obchodní korporace nebo o pravidla, jejichž cílem je ochrana určitých skupin osob (např. věřitelů či menšinových společníků), viz např. PETROV, J. § 1 In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISNB 978-80-7400-747-7., str. 13; nebo ISBN 978-80-7400-799-6, str. 5.

⁷ Resp. že obchodní korporace má možnost vlastnit svůj vlastní majetek, a to s vyloučením neoprávněných zásahů jejích společníků.

⁸ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. února 2015, sp. zn. 5 Tdo 54/2015; KNAPP, V. O právnických osobách. Právník. 1995, roč. 134, č. 10-11. ISSN 0324-7007. Str. 992-993; nebo KNAPP, V. KAPITOLA E, O PRÁVNICKÝCH OSOBÁCH In: KNAPP, V. a kolektiv. Tvorba práva a její současné problémy. Praha: Linde, 1998. ISBN 80-7201-140-5, Str. 386-387.

⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. srpna 2009, sp. zn. 15 Tdo 294/2009 (uveřejněném pod č. 41/2010 Sb. rozh. tr.).

¹⁰ Společníci se tedy nemohou s majetkem obchodní korporace nakládat jako s vlastním a používat ho např. k uspokojení svých dluhů. V případě, že by se společník obchodní korporace zmocnil jejího majetku, může se dopustit trestného činu, viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. srpna 2009, sp. zn. 15 Tdo 294/2009 (uveřejněném pod č. 41/2010 Sb. rozh. tr.).

¹¹ U některých forem obchodních korporací ručí společník za dluhy obchodní korporace. Avšak právo věřitele požadovat splnění dluhu po věřiteli nastává až v případě, kdy věřitel není uspokojen dlužníkem, viz. § 2021 OZ.

¹² LOKAJÍČEK, J. Prolomení majetkové samostatnosti kapitálových společností. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN: 978-80-7400-603-6, str. 3-6.

může na majetku obchodní korporace podílet, a to tak, že z majetku obchodní korporace se stane majetek jejího společníka. Dále se tedy budeme věnovat distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů, jakožto zásadnímu nástroji, umožňujícímu společníkovi obchodní korporace podílet se na jejím majetku.

1.3. Distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů obchodní korporace

Jak je již uvedeno výše, v důsledku principu majetkové samostatnosti obchodní korporace nemůže společník obchodní korporace bez dalšího používat její majetek k uspokojování svých dluhů, či k rozšiřování svého majetku. Motivací společníků pro nabytí účasti v obchodní korporaci je však ve většině případů zhodnocení jejich investice.¹³

Jestliže tedy společníci založí obchodní korporaci za účelem dosažení zisku a zároveň platí pravidla majetkové oddělenosti obchodní korporace od společníků, musí existovat pravidla pro „převedení“ tohoto zisku z obchodní korporace na její společníky, za současně ochrany oprávněných zájmů dalších osob, zejména věřitelů obchodní korporace.

1.3.1. Distribuce zisku a ochrana věřitelů obchodní korporace

Ochrana věřitelů je jedním z vůdčích principů práva obchodních korporací¹⁴ a není tedy překvapivé, že značným způsobem zasahuje také do úpravy distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů obchodní korporace.¹⁵ Základním východiskem principu ochrany věřitelů obchodní

---

¹³ Z ustanovení § 2 odst. 1 ZOK vyplývá, že osobní společnosti mohou být založeny pouze za účelem podnikání či za účelem správy vlastního majetku. Z tohoto a *contrario* plyne, že kapitálové obchodní korporace mohou být zakládána i za jiným účelem, než zde uvedeným. Družstva jsou pak dle ustanovení § 552 odst. 1 ZOK zakládána za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob, avšak toto ustanovení připouští také založení družstva za účelem podnikání. Jestliže tedy bude účelem obchodní korporace podnikání, z definice podnikání obsažené v § 420 odst. 1 OZ vyplývá, mimo jiné, že taková činnost je provozována za účelem dosažení zisku. K tomu viz např. PELIKÁNOVÁ, I. I. Pojem a právní povaha obchodní korporace. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., a kol. Právo obchodních korporací. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-991-8. Str. 61 a 62.

¹⁴ PELIKÁNOVÁ, I. II. Právo obchodních korporací. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., a kol. Právo obchodních korporací. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-991-8. Str. 86 a 87.

¹⁵ DĚDIČ, J., LASÁK, J., LÁLA, D. Úvod. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-881-2, str. LVI: „V zájmu ochrany věřitelů reguluje zákon ostatně i distribuci zdrojů ze společnosti. Ta se může uskutečňovat výhradně na základě řádné nebo mimořádné účetní závěrky schválené valnou hromadou (§ 34 odst. 1), ale zejména pouze jsou-li splněny testy pro rozdělení zdrojů ze společnosti (po nabytí účinnosti novely zákona o obchodních korporacích srov. nové znění § 34 odst. 2 a § 40 odst. 1 až 3).“; nebo KOVAŘÍČEK, K. Základní kapitál a ochrana věřitelů při jeho rozdělování. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-866-5, str. 58-60. ČERNÁ, S. VIII. Ochrana věřitelů obchodní korporace. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., a kol. Právo obchodních korporací. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-991-8. Str. 218 a 219.

korporace je, že uspokojení věřitelů obchodní korporace odlišných od jejích členů, má být upřednostněno před zájmy členů obchodní korporace. Obecně je zájmem členů obchodní korporace maximalizace jejich zisku a zájmem věřitelů obchodní korporace je řádné splnění jejich pohledávky. Zájmy společníků a věřitelů obchodní korporace tedy mohou být v rozporu, jelikož, zjednodušeně řečeno, obě tyto skupiny usilují o to, aby na ně přešla určitá část majetku obchodní korporace.

S ohledem na výše zmíněné lze tedy věřitele obchodní korporace rozdělit na dvě skupiny, a to na věřitele s reziduálním nárokem a věřitele s fixním nárokem. Fixní nároky vznikají z činnosti obchodní korporace a může se jednat například o nároky jejích zaměstnanců, obchodních partnerů nebo členů jejích volených orgánů.¹⁶ Tyto nároky je obchodní korporace povinna uspokojovat bez ohledu na svůj hospodářský výsledek.¹⁷ Také společníkovi obchodní korporace může svědčit fixní nárok, a to například za situace, kdy bude obchodní korporaci poskytovat zboží nebo služby jako její obchodní partner.¹⁸

Reziduální nárok pak svědčí společníkům obchodní korporace a případně dalším osobám¹⁹ a představuje nárok na výplatu podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích, případně nárok na podíl na likvidačním zůstatku, tedy pohledávky vzniklé z titulu účasti věřitele v obchodní korporaci nebo z jiné skutečnosti předvídané zakladatelským právním jednáním.²⁰ Výše reziduálního nároku a možnost jeho uspokojování se odvíjí od hospodářského výsledku obchodní korporace.

Ochrana věřitelů obchodní korporace tedy spočívá v zásadě v tom, že fixní nároky jsou uspokojovány přednostně před nároky reziduálními, tedy zájem věřitelů obchodní korporace na řádném uspokojení jejich pohledávek je postaven nad zájem společníků obchodní korporace na maximalizaci jejich zisku z titulu jejich účasti v obchodní korporaci.

Obecně je možné říci, že společníci obchodní korporace mají nárok na distribuci části majetku, která se označuje jako tzv. reziduální výsledek hospodaření. Reziduální výsledek

---

¹⁶ ČERNÁ, S. VIII. Ochrana věřitelů obchodní korporace. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., a kol. Právo obchodních korporací. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-991-8. Str. 214.

¹⁷ NEKORANCOVÁ, K. Obchodní korporace jako soubor vztahů (specialita korporátního práva k právu závazkovému). Brno, 2016. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra obchodního práva. Str. 17-18.

¹⁸ ČERNÁ, S. VIII. Ochrana věřitelů obchodní korporace. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., a kol. Právo obchodních korporací. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-991-8. Str. 214.

¹⁹ Dle § 34 odst. 1 poslední věta lze zisk a jiné vlastní zdroje obchodní korporace rozdělit pouze mezi společníky, ledaže společenská smlouva určí jinak. Je tedy zřejmé, že podíl na zisku a jiných vlastních zdrojích může náležet také např. členům volených orgánů obchodní korporace, jestliže je to stanoveno ve společenské smlouvě.

²⁰ Například výkon funkce člena statutárního orgánu spojený s podílem na zisku obchodní korporace. Viz např. KUHN, P. § 34. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-799-6, str. 93.

hospodaření je tvořen rozdílem mezi celkovou hodnotou majetku obchodní korporace a celkovou hodnotou dluhů obchodní korporace k okamžiku jejího zániku, a to za předpokladu, že společníkům nebyl do té doby distribuován žádný majetek obchodní korporace.²¹ Z výše uvedeného tedy plyne, že princip ochrany věřitelů obchodní korporace se v úpravě distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace projevuje přednostním uspokojováním nároků věřitelů s fixními nároky před věřiteli s reziduálními nároky.

Pokud bychom však dovedli výše uvedené do důsledku, nebylo by možné, aby se společníci či další osoby podíleli na hospodářském výsledku obchodní korporace v situaci, kdy by obchodní korporace měla být jen jediného věřitele s fixním nárokem. Takový přístup by však byl značně nepraktický.²² Zákon o obchodních korporacích tedy umožňuje, aby obchodní korporace distribuovala zisk a jiné vlastní zdroje průběžně, tedy i v případě, že existují věřitelé s neuhrazenými fixními nároky. Aby byla práva těchto věřitelů dostatečně chráněna, obsahuje zákonná úprava určité limity a omezení distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů.

1.3.2. Distribuce zisku a ochrana (menšinových) společníků obchodní korporace

Zákonný postup distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů chrání, kromě věřitelů obchodní korporace, také společníky obchodní korporace, a to zejména menšinové společníky. Jestliže je rozhodnuto o rozdělení zisku a jiných vlastních zdrojů obchodní korporace dle § 34 ZOK, je podíl na zisku společníka (či jiné osoby, je-li tak stanoveno ve společenské smlouvě) určen dle společenské smlouvy, a v případě, že společenská smlouva tuto otázku neupravuje, pak je podíl určen na základě zákonných ustanovení.²³ Tímto způsobem je tedy zajištěno, že v případě, dojde-li k rozhodnutí o rozdělení zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace, nebude žádný ze společníků (s jejichž podílem je spojeno právo na podíl na zisku) na svém právu na zisku zkrácen.

Jestliže obchodní korporace přistoupí k distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů jiným způsobem, než který je zákonnou úpravou předvídan (tzv. skryté distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace, viz níže), může dojít k tomu, že někteří společníci

---

²¹ KUHN, P. § 34. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-799-6, str. 86-87.

²² Například obchodní korporace, která disponuje prostředky několikanásobně převyšujícími úhrn jejich závazků by v případě, kdy by chtěla zisku ze své činnosti rozdělit mezi své společníky, musela zastavit svou obchodní činnost (nevstupovat do dalších závazků), uspokojit všechny své věřitele a až následně rozdělit zisk mezi své společníky.

²³ Viz § 112 ZOK pro veřejnou obchodní společnost, § 126 a 112 ZOK pro komanditní společnost, § 161 ZOK pro společnost s ručením omezeným, § 348 ZOK pro akciovou společnost § 586 ZOK pro družstvo.

budou na svém právu na zisk zkráceni. Za příklad může posloužit obchodní korporace, která má tři společníky a disponuje prostředky, které může mezi společníky rozdělit ve výši 120. Obchodní korporace se rozhodne darovat prostředky ve výši 40 jednomu ze svých společníků a až následně zbytek mezi společníky rozdělit. V takovém případě však obchodní korporace může rozdělit pouze prostředky ve výši 80, jelikož zbylých 40 již darovala jednomu ze společníků. Výše podílu jednotlivých společníků na rozdělovaných prostředcích tedy bude nižší, než kdyby nedošlo k předchozímu darování jednomu ze společníků.²⁴

Takový postup by byl v přímém rozporu s ustanovením § 212 odst. 1 věta druhá OZ, popř. s ustanovením § 244 ZOK stanovující povinnost rovného zacházení s akcionáři pro akciovou společnost.²⁵ Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 27. března 2019, sp. zn. 27 Cdo 3885/2017 (uveřejněném pod č. 9/2020 Sb. rozh. obč.) dovodil, že: „(...) platí, že právo podílet se na zisku společnosti je jedním ze základních práv akcionáře (srov. § 256 odst. 1 ZOK); vytvoří-li akciová společnost zisk, může valná hromada rozhodnout o tom, že nebude rozdělen mezi akcionáře, pouze z důležitých důvodů a při respektování zákazu zneužití většiny hlasů (§ 212 ObčZ); (...).“ Smyslem a účelem § 34 ZOK je tedy také ochrana práv společníků, jelikož jeho aplikací je zaručeno, že jeho právo podílet se na zisku nebude porušeno tím, že při distribuci zisku by byl zvýhodněn jiný společník a zisk a jiné vlastní zdroje budou mezi společníky rozděleny v poměrech stanovených společenskou smlouvou nebo zákonem.

1.3.3. Pravidla distribuce zisku dle zákona o obchodních korporacích

Podrobný rozbor zákonných omezení pro distribuci zisku obchodní korporace však přesahuje tematické vymezení této práce. Tato část práce se tedy omezí pouze na jejich stručné představení, které autor považuje za důležité zejména proto, aby měl čtenář jasnou představu o motivaci osob, které přistoupí ke skryté distribuci zisku z obchodní korporace, což se děje zejména za účelem vyhnutí se těmto zákonným omezením.

---

²⁴ BREIT, T. Hidden profit distribution: This leads to you or your company being liable to prosecution. Online. In: steuerberatung-breit.de, 28.07.2021. Dostupné z: https://www.steuerberatung-breit.de/en/hidden-profit-distribution-this-leads-to-you-or-your-company-being-liable-to-prosecution/#This_is_how_minority_shareholders_are_harmed_by_a_hidden_profit_distribution. [cit. 11.03.2024].

²⁵ ŠTENGLOVÁ, I. § 244. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-799-6, str. 573-574.

Zákonná úprava postupu při distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů je obsažena v zákoně o obchodních korporacích.²⁶ Tato zákonná úprava může být u konkrétní obchodní korporace částečně modifikována²⁷, nicméně se jedná o úpravu veskrze kogentní.²⁸

Zákonná úprava reguluje zejména množství prostředků obchodní korporace, které je možné rozdělit mezi její společníky a další osoby, a to za pomoci tzv. bilančních testů. První bilanční test stanovuje nejvyšší možnou částku, kterou je možné rozdělit.²⁹ Druhý bilanční test omezuje maximální rozdělitelnou částku s přihlédnutím k výši upsaného základního kapitálu.³⁰ Třetí bilanční test se nebude aplikovat vždy, ale pouze v případě, že jsou v aktivech rozvahy vykázovány náklady na vývoj.³¹

Zákonná úprava zná i další omezené výplaty podílu na zisku a jiných vlastních zdrojů, zejména pak test insolvence, který obchodní korporaci zakazuje vyplatit podíl na zisku nebo jiných vlastních zdrojích, pokud by si tím přivodila úpadek.³² Obchodní korporace nesmí vyplatit podíl na zisku nebo jiných vlastních zdrojích ani v případě, že nemá v evidenci skutečných majitelů skutečného majitele zapsaného.³³

S ohledem na to, co je uvedeno v této kapitole a v kapitolách 1.3.1 a 1.3.2 této práce je tedy možné uvést, že smyslem a účelem zákonné úpravy distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace je ochrana věřitelů a společníků obchodní korporace.

---

²⁶ Jedná se zejména o § 34 a násl. ZOK. Velký vliv na distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů však mají i další ustanovení, např. upravující rozhodování vrcholového orgánu obchodní korporace nebo upravující odpovědnost členů statutárního orgánu obchodní korporace.

²⁷ K možnosti vydání podílu (akcie) s pevným podílem na zisku viz např. LÁLA, Daniel. Druhy podílů v kapitálových společnostech. Beckova edice právní instituty. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-778-1. Str. 135 a násl.; k možnosti vydání podílu (akcie) bez práva na podíl na zisku viz předchozí citace str. 128 a násl.

²⁸ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., KUHN, P. § 1. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-799-6, str. 5-6.

²⁹ První bilanční test je upraven v ustanovení § 34 odst. 2 ZOK. Maximální částka k rozdělení je určena následovně: hospodářský výsledek posledního skončeného účetního období plus hospodářské výsledky minulých let plus rozdělitelné fondy minus přiděl do rezervního fondu v souladu se zákonem nebo společenskou smlouvou minus přiděl do jiných fondů v souladu se zákonem nebo společenskou smlouvou.

³⁰ Tento test je upraven v § 40 odst. 1 ZOK.

³¹ Tento test je upraven v § 40 odst. 2 ZOK.

³² Tento test je upraven v § 40 odst. 3 ZOK.

³³ Tento zákaz vyplývá z § 53 zákona č. 37/2021, o evidenci skutečných majitelů.

2. Skrytá distribuce zisku

Předchozí část práce se věnovala tomu, jak zákon upravuje možnost společníků obchodní korporace podílet se na zisku a jiných vlastních zdrojích obchodní korporace a jakým způsobem se do této úpravy promítá zásada ochrany věřitelů a společníků obchodní korporace.

Jak již bylo uvedeno výše, distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace je spojena s určitými zákonnými omezeními.³⁴ Lze předpokládat, že kdyby neexistovala pravidla pro distribuci majetku obchodní korporace ve prospěch jejích společníků, mohlo by docházet k využití vlivu společníků v obchodní korporaci a k rozšíření jejich osobního majetku na úkor obchodní korporace. Snahu společníků „vyvést“ z obchodní korporace majetek můžeme vyzorovat např. v situaci, kdy se obchodní korporace nachází v problémech nebo přímo v úpadku a hrozí tak zahájení insolvenčního řízení se všemi negativními důsledky pro možnost nakládání s majetkem obchodní korporace, které jsou s tím spojeny.^{35 36}

Tato omezení se však týkají pouze úhrady tzv. reziduálních nároků, jak jsou popsány výše. Uspokojovat věřitele s fixními nároky je obchodní korporace povinna bez ohledu na výše uvedená omezení.³⁷

Jak již bylo uvedeno výše, také společníkům obchodní korporace mohou svědčit tzv. fixní nároky.³⁸ Společník se může stát obchodním partnerem obchodní korporace a například od ní nakupovat zboží, může být jejím zaměstnancem s nárokem na mzdu nebo působit ve funkci člena statutárního orgánu s nárokem na odměnu.³⁹

---

³⁴ Viz výše popsané bilanční testy, test insolvence a požadavek na zápis v evidenci skutečných majitelů.

³⁵ WOOD, Justin. Director Duties and Creditor Protections in the Zone of Insolvency: A Comparison of the United States, Germany, and Japan. Online. In: Penn State International Law Review, 2007, roč. 26, č. 1, str. 141. Dostupné z: <https://elibrary.law.psu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1706&context=psilr> [cit. 14.03.2024]

³⁶ PALA, R., FRINDRICH, J. § 67j. In: OVEČKOVÁ, O. a kolektiv. Obchodný zákoník. Veľký komentár. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2017. ISBN 978-80-8168-573-6, str. 531: „Spoločníci majú v zásade vždy viac informácií o hospodárskych vyhlídkach spoločnosti, a preto budú v prípade nepriaznivého vývoja nevyhnutne motivovaní vo svoj vlastný prospech negatívne zasahovať do majetkovej podstaty spoločnosti. V prípade, ak súdny výklad právnej úpravy nedokáže týmto javom zabrániť, dochádza k spochybňovaniu legitimacy konceptu „obmedzeného ručenia“ a kapitálových spoločností ako takých,“

³⁷ ČERNÁ, S. VIII. Ochrana věřitelů obchodní korporace. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., a kol. Právo obchodních korporací. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-991-8. Str. 214 a násl.

³⁸ ČERNÁ, S. VIII. Ochrana věřitelů obchodní korporace. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., a kol. Právo obchodních korporací. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-991-8. Str. 214.

³⁹ Tato situace je předvídána zákonem o obchodních korporacích, viz např. § 13 ZOK, § 57 ZOK nebo § 255 ZOK.

Avšak mohou nastat i situace, kdy obchodní korporace poskytuje svému společníkovi plnění, aniž by za něj dostala adekvátní protiplnění, v důsledku čehož dochází ke snížení jejího majetku, což může vést i k porušení práv jejích věřitelů či společníků. Takové jednání je označováno jako skryté nebo zastřené distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů obchodní korporace.

Taková jednání jsou jistě nežádoucí, neboť při jejich realizaci nejsou dostatečně chráněny zájmy věřitelů obchodní korporace, popř. zájmy některých společníků. Dále se tedy v této práci budeme věnovat tomu, jak český právní řád k jednání spočívajícím ve skryté distribuci zisku přistupuje.

2.1. Obecné pravidlo zakazující skryté distribuce zisku

V zákoně o obchodních korporacích se nalézá relativně nové ustanovení § 40 odst. 5 ZOK, které zakazuje bezúplatná plnění společníkům obchodní korporace. Podrobně se tomuto ustanovení budeme věnovat dále v kapitole 2.2. této práce. Toto ustanovení však zakazuje pouze bezúplatná plnění ve prospěch společníka obchodní korporace. Skutečností také je, že toto ustanovení se stalo součástí právního řádu až v roce 2021.⁴⁰ Byla tedy jakákoli bezúplatná právní jednání ve prospěch společníka obchodní korporace učiněná před zakotvením tohoto pravidla dovolena? A jsou nyní dovolena jakákoli právní jednání, která nejsou bezúplatná, avšak prostřednictvím kterých dochází k obohacení společníků na úkor obchodní korporace?

Výše byla popsána pravidla upravující distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace. Tato pravidla by postrádala smysl, kdyby bylo stejného výsledku⁴¹ možné dosáhnout způsobem, který by byl v souladu se zákonem a neaplikovala by se na něj omezení, jako v případě rozdělení zisku a jiných vlastních zdrojů obchodní korporace dle zákona o obchodních korporacích.

V další části práce se tedy autor pokusí dovodit obecné pravidlo zakazující skryté distribuce zisku, tedy jednání, jejichž výsledkem je distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace, za současného vyloučení aplikace zákonných omezení stanovených pro výplatu podílu na zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace, která jsou popsána v kapitole 1.3.3. této práce.

---

⁴⁰ Prostřednictvím zákona č. 33/2020 Sb., který, mimo jiné, novelizoval zákon o obchodních korporacích a v tomto rozsahu nabyt účinnosti 1. ledna 2021.

⁴¹ „Vyvedení“ majetku obchodní korporace ve prospěch jejího společníka.

2.1.1. Povaha právních norem upravujících distribuci zisku obchodní korporace

Jednou ze základních zásad soukromého práva, jehož součástí je také právo obchodních korporací, představuje zásada autonomie vůle.⁴² Základním korektivem autonomie vůle je pak ustanovení § 1 odst. 2 OZ, které zní: „*Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.*“⁴³. Dojdeme-li tedy k závěru, že ujednání odchylná se od zákonných pravidel distribuce zisku obchodní korporace porušují dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení třetích osob, bude se ve smyslu ustanovení § 1 odst. 2 OZ jednat o ujednání zakázaná (odporující kogentním právním normám).

Výše je uvedeno, že smyslem a účelem pravidel upravujících distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace je, mimo jiné, ochrana věřitelů obchodní korporace.⁴³ Normy, jejichž smyslem a účelem je ochrana věřitelů, pak tvoří součást veřejného pořádku.⁴⁴

K otázce ochrany věřitelů obchodní korporace jakožto součásti veřejného pořádku se vyjádřil také Nejvyšší soud ve svém rozsudku zde dne 10. června 2020, sp. zn. 31 ICdo 36/2020 (uveřejněném pod č. 2/2023 Sb. rozh. obč.). Nejvyšší soud se v tomto případě zabýval otázkou, zda nedodržení formy smlouvy stanovené v § 13 ZOK za předpokladu, že smlouva nebyla uzavřena v rámci běžného obchodního styku a za podmínek v něm obvyklých, způsobuje absolutní neplatnost takového právního jednání. Nejvyšší soud v odůvodnění tohoto rozsudku uvedl, že: „*Ustanovení § 13 ZOK tak chrání právní jistotu (předem neurčeného okruhu) třetích osob, zejména věřitelů společnosti a společníka, před případným nekorektním jednáním společníka a zástupce společnosti v jedné osobě.*“ a dále „*Z popsáního smyslu a účelu § 13 ZOK vyplývá, že důsledkem nedodržení formy požadované tímto ustanovením je neplatnost dotčeného právního jednání. Jelikož právní normy chránící právní jistotu patří mezi právní*

⁴² ELIÁŠ, Karel. První zásada soukromého práva. In: XXVII. Karlovarské právnické dny. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-359-9, s. 17 a násl.

⁴³ Viz např. DĚDIČ, J., LASÁK, J., LÁLA, D. Úvod. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-881-2, str. LVI; KOVAŘÍČEK, K. Základní kapitál a ochrana věřitelů při jeho rozdělování. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-866-5, str. 58-60; ČERNÁ, S. VIII. Ochrana věřitelů obchodní korporace. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., a kol. Právo obchodních korporací. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-991-8. Str. 218; nebo ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., KUHN, P. § 1. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-799-6, str. 5-6.

⁴⁴ ČERNÁ, S. VIII. Ochrana věřitelů obchodní korporace. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., a kol. Právo obchodních korporací. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-991-8. Str. 218.

normy chránící veřejný pořádek (...), je namístě závěr, že porušení § 13 ZOK vede (zpravidla) i k narušení veřejného pořádku.“

K závěru, že normy upravující rozdělování majetku obchodní korporace mezi společníky jsou kogentní, dospívá také Pelikán.⁴⁵

Právní normy upravující distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů obchodní korporace jsou tedy ve smyslu § 1 odst. 2 OZ kogentní. Kogentní povaha těchto norem tedy nepřipouští, aby jejich aplikaci mohly strany vyloučit svým jednáním.

2.1.2. Skryté distribuce zisku jako jednání obcházející zákon

Výše byla doložena kogentní povaha právních norem upravujících distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů obchodní korporace. Tato ustanovení však neobsahují výslovný zákaz jednání spočívajícího v poskytnutí plnění ze strany obchodní korporace jejímu společníkovi mimo systém distribuce zisku upravený v zákoně o obchodních korporacích. V této kapitole tedy bude vysvětleno, jakým způsobem přistupuje právní řád k právním jednáním, která nejsou zákonem výslovně zakázána, avšak vedou k výsledku, který je zákonem nepředvídaný a nežádoucí.

Situace, kdy obchodní korporace a její společníci volí pro distribuci zisku obchodní korporace cestu⁴⁶, která není zákonem předvídána, a to zejména proto, že se chtějí vyhnout zákonným omezením distribuce zisku, zřejmě naplňuje definici institutu obcházení zákona. K tomuto závěru dospěl také Nejvyšší soud, a to ve svém rozsudku ze dne 27. června 2018 sp. zn. 29 Cdo 3325/2016 (uveřejněném pod č. 88/2019 Sb. rozh. obč.), kde mimo jiné uvedl, že: *„(...) vydání dluhopisů může být – podle okolností konkrétního případu – jednáním porušujícím (obcházejícím) zákonná pravidla rozdělování zisku či jiných vlastních zdrojů, a to zejména tehdy, kdy by účelem emise dluhopisů bylo rozdělit mezi některé akcionáře či další osoby formou úroků z dluhopisů zdroje společnosti za podmínek, za kterých by společnost zisk ani jiné vlastní zdroje podle zákonných pravidel rozdělit nemohla.“*⁴⁷ V tomto konkrétním případě se minoritní akcionář domáhal náhrady škody po členech statutárního orgánu společnosti, kterou měli tito členové společnosti způsobit značně nevýhodnou emisí dluhopisů. Společnost

---

⁴⁵ PELIKÁN, R. Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích. In: Obchodněprávní revue. 2012, č. 9. Praha: C. H. Beck. ISSN 1803-6554, str. 247.

⁴⁶ Může se jednat zejména o závazkový vztah.

⁴⁷ Nejvyšší soud tímto nepřímo také potvrzuje závěr o tom, že ustanovení upravující rozdělování zisku a jiných vlastních zdrojů obchodní korporace jsou kogentní, viz ELIÁŠ, Karel. Obcházení zákona. Právní Rozhledy. 2018, roč. 2018, č. 15-16, s. 515–521. ISSN 1210-6510: *„V podstatě jde o případy, kdy strany usilují dostat se oklikou k výsledku zakázanému kogentními normami.“*

emitovala dluhopisy s úrokovou sazbou 20 % p.a., přičemž obvyklý úrok v dané době a místě nepřevyšoval 6 % p.a. Důvodem domnívat se, že se v tomto případě mohlo jednat o obcházení pravidel pro rozdělování zisku či jiných vlastních zdrojů, byla i skutečnost, že předmětné dluhopisy upsali téměř výlučně akcionáři společnosti.

Ke stejnému závěru jako Nejvyšší soud, tedy že distribucí majetku z obchodní korporace mimo režim zákonných pravidel pro výplatu zisku a jiných vlastních zdrojů, došlo i Ministerstvo spravedlnosti. Ministerstvo spravedlnosti, jakožto předkladatel návrhu novely zákona, v rámci legislativního procesu předcházejícího přijetí zákona č. 33/2020 Sb., uvedlo následující: *„Jediným způsobem, jakým se mohou členové, popřípadě třetí osoby podílet na vlastním kapitálu obchodní korporace, je prostřednictvím podílu na zisku a podílu na jiných vlastních zdrojích poté, co jsou dodrženy zákonem stanovené testy, které míří na ochranu věřitelů. Darování členovi nebo osobě jemu blízké by tyto testy (srov. § 34 odst. 2 a § 40 odst. 1) obcházel. Proto se výslovně stanoví, že jakékoli bezúplatné plnění vyjmenovaným osobám se zakazuje. Výkladem je možno dovést totéž, nicméně za účelem zvýšení právní jistoty se pravidlo formuluje výslovně.“*, a dále: *„Darování členovi nebo osobě jemu blízké by tyto testy (srov. § 34 odst. 2 a § 40 odst. 1) obcházel. Proto se výslovně stanoví, že jakékoli bezúplatné plnění vyjmenovaným osobám se zakazuje. Výkladem je možno dovést totéž, nicméně za účelem zvýšení právní jistoty se pravidlo formuluje výslovně.“*⁴⁸

V důvodové zprávě k výše uvedenému zákonu č. 33/2020 Sb., konkrétně pak k novému ustanovení § 40 odst. 5 ZOK, je uvedeno následující: *„Cílem navrhované úpravy je zabránit obcházení pravidel pro výplatu podílu na zisku nebo jiných vlastních zdrojích.“*⁴⁹

Ústavní soud definuje obcházení zákona takto: *„Obcházení zákona spočívá ve vyloučení závazného pravidla záměrným použitím prostředku, který sám o sobě není zákonem zakázaný, v důsledku čehož se uvedený stav stane z hlediska pozitivního práva nenapadnutelným. Jednání in fraudem legis představuje postup, kdy se někdo chová podle práva, ale tak, aby záměrně dosáhl výsledku právní normou nepředvídaného a nežádoucího.“*⁵⁰ Nejvyšší soud pak i v návaznosti na výše uvedený náleží Ústavního soudu uvedl, že: *„Jednáním in fraudem legis představuje postup, kdy se někdo chová podle práva, ale tak, že záměrně dosáhl výsledku právní*

---

⁴⁸ Viz str. 96 a 119 dokumentu obsahujícího vypořádání připomínek (verze pro jednání vlády) v rámci legislativního procesu přijímání návrhu zákona kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a některé další zákony, publikovaný v eKLEP, čj. OVA 352/18, PID: ALBSAW9B84DM, čj. předkladatele 465/2016-LO-SP/20.

⁴⁹ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, k bodu 26 a 27 [§ 40] [Online]. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgiyf6mztl5shu&rowIndex=0>, [cit. 13.03.2024]

⁵⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2003, sp. zn. II. ÚS 119/01.

*normou nepředpokládaného a nežádoucího. Jinými slovy vyjádřeno, k obcházení zákona dojde v případě, kdy sice právní úkon není v přímém rozporu se zákonem, ale svými účinky a zejména svým účelem zákon, jeho cíle a smysl (ratio legis) obchází (...).*⁵¹

Z výše uvedeného tedy plyne, že obecné pravidlo zakazující skryté distribuce zisku je dovozeno ze zákonných pravidel upravujících distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů obchodní korporace, ve spojení se zákazem obcházet kogentní právní normy. Jestliže tedy obchodní korporace a její společníci zvolí pro distribuci majetku obchodní korporace jiné způsoby než ten, který je upravený v zákoně o obchodních korporacích, dopustí se porušení tohoto obecného pravidla zakazujícího skryté distribuce zisku.⁵²

V zákoně č. 40/1964 Sb. (občanský zákoník účinný do 31. prosince 2013), který byl účinný do 31. prosince 2013, byl s obcházením zákona výslovně stanoven následek neplatnosti právního úkonu.⁵³ V současném občanském zákoníku však obdobné ustanovení, které by výslovně stanovilo sankci pro právní jednání, které obchází zákon, nenajdeme. V důvodové zprávě k zákonu 89/2012 Sb., je však uvedeno následující: „*Obcházení účelu zákona není jako důvod neplatnosti výslovně uvedeno, nicméně není pochyb, že i to zakládá rozpor se zákonem a navržené znění úvodního ustanovení kryje i tento případ.*“⁵⁴ Nejvyšší soud pak vyslovil závěr, že posuzování otázky, zda právní jednání neobchází zákon, je třeba učinit v rámci úvahy o neplatnosti právního jednání.⁵⁵ Právním následkům jednání, kterým je z obchodní korporace distribuován zisk a jiné vlastní zdroje způsobem obcházejícím zákonná pravidla pro tuto činnost, se blíže věnuje kapitola 3. této práce.

2.1.3. Odlišné názory v doktríně

Pro úplnost je nutné zmínit, že existují také jiné názory na dovození obecného pravidla zákazu skryté distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace, než výše uvedené.

---

⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března, sp. zn. 24 Cdo 3798/2019 (uveřejněném pod č. 4/2022 Sb. rozh. obč.).

⁵² Viz např. ČECH, Petr. Změny v právní úpravě s.r.o. a a.s. od 1.1.2021. Metodické aktuality Svazu účetních České republiky. 2020, č. 9, ISSN: 1211-4138. s. 25-26.

⁵³ § 39 zákona č. 40/1964 Sb.: „*Neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přiči dobrým mravům.*“

⁵⁴ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, [K § 580 až 585] [Online]. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgez6obzl5shu&rowIndex=0>. [cit. 13.03.2024]

⁵⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2018, sp. zn. 26 Cdo 273/2018.

Kovaříček⁵⁶ například dovozuje pravidla distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace z funkcí základního kapitálu. Z jednotlivých funkcí základního kapitálu dovodil Kovaříček, že: „[...] společnosti je zakázáno poskytovat společníkovi plnění, pokud za něj obdrží neekvivalentní protiplnění, jelikož by se mohlo jednat o nedovolené rozdělování základního kapitálu závazkovým vztahem bez poskytnutí přiměřené ochrany fixním věřitelům.“⁵⁷ Toto pravidlo dle autora dopadá na situace distribuce majetku obchodní korporace mimo zákonný režim rozdělení zisku a jiných vlastních zdrojů.⁵⁸

Flídr dovodil základní pravidlo zakazující skrytou distribuci zisku z ustanovení § 16 ZOK zakazujícího vrácení předmětu vkladu. Ze zákazu vrácení předmětu vkladu dovozuje Flídr následující pravidlo: „Ustanovení zakazuje, aby společník s výjimkou zákonem zvlášť upravených případů nabýval od společnosti plnění, za které jí neposkytne ekvivalentní protiplnění.“⁵⁹ Flídrův extenzivní výklad ustanovení § 16 ZOK je vystavěn na úvaze spočívající v tom, že aby toto pravidlo mohlo prakticky plnit svůj účel⁶⁰, musí být před „vrácením“ chráněn nejen předmět vkladu do základního kapitálu, ale základní kapitál jako takový. Je však nutné podotknout, že přes nespornou logiku této úvahy, někteří autoři vytýkají Flídrovi právě velmi extenzivní výklad ustanovení § 16 ZOK.^{61 62}

Naopak Kubík a Kříž se vymezují proti dovození obecného pravidla zakazujícího neekvivalentní plnění ze strany společnosti ve prospěch společníka z § 16 ZOK.⁶³ Tito autoři odmítají Flídrům dovozený obecný zákaz neekvivalentních plnění ze strany společnosti ve prospěch společníka, a to, mimo jiné, s odkazem na nadbytečnost přijetí § 40 odst. 5 ZOK v případě, že by Flídrům dovozený obecný zákaz platil.

---

⁵⁶ KOVAŘÍČEK, K. Základní kapitál a ochrana věřitelů při jeho rozdělování. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-866-5.

⁵⁷ KOVAŘÍČEK, K. Základní kapitál a ochrana věřitelů při jeho rozdělování. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-866-5, str. 62.

⁵⁸ KOVAŘÍČEK, K. Základní kapitál a ochrana věřitelů při jeho rozdělování. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-866-5, str. 57.

⁵⁹ FLÍDR, J. Zákaz vrácení předmětu vkladu jako účinný nástroj ochrany věřitelů kapitálové společnosti. Obchodněprávní revue, 2018, č. 9. ISSN: 1803-6554.

⁶⁰ Účelem tohoto pravidla je zřejmě zachování základního kapitálu obchodní korporace.

⁶¹ ŠTENGLOVÁ, I. Zajištění rovného zacházení s akcionáři ve stejném postavení podle zákona o obchodních korporacích a kodexů Corporate governance. In: Právní rozhledy. Praha: C. H. Beck, 2020, roč. 28, č. 20. ISSN: 1210-6410, str. 687 a násled.; nebo KŘÍŽ, J., KUBÍK, M. § 16. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-881-2, str. 103-105.

⁶² Za zmínku také jistě stojí, že např. slovenský zákonodárce zařadil zákaz neekvivalentních plnění ze strany společnosti ve prospěch společníka systematicky do ustanovení zakazující vrácení vkladu společníkovi (§67j zákona č. 87/2015 Z.z., obchodní zákoník).

⁶³KŘÍŽ, J., KUBÍK, M. § 16. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-881-2, str. 103-105.

2.1.4. Věcný rozsah obecného zákazu skrytých distribucí zisku

Jak již bylo uvedeno výše, skrytou distribucí zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace rozumíme ty situace, kdy se společníci rozhodnou pro distribuci majetku obchodní korporace zvolit jiný postup, než ten předvídaný zákonnými pravidly. Možností, jakými „vyvést“⁶⁴ majetek z obchodní korporace, je celá řada. Jak již bylo uvedeno výše, společník obchodní korporace může být jejím obchodním partnerem a například od ní nakupovat zboží či služby nebo jí naopak zboží či služby poskytovat. Může být také jejím zaměstnancem a za vykonanou práci pro obchodní korporaci od ní dostávat odměnu. Obchodní korporace může být například také úvěrujícím nebo úvěrovaným ve vztahu ke svému společníkovi. V této části se tedy práce bude věnovat tomu, jak odlišit jednání porušující obecné pravidlo zakazující skrytou distribuci zisku od jednání, která jsou z právního pohledu bezproblémová.

V první řadě je nutné zmínit, že aby bylo vůbec možné uvažovat o jednáních porušujících obecný zákaz skryté distribuce zisku, musí docházet k obohacení společníka obchodní korporace na její úkor. V opačném případě by totiž nedocházelo ke snížení majetku obchodní korporace. Problematické jsou tedy transakce, kdy za stejné zboží či službu poskytnutou společníkem zaplatí obchodní korporace více, než kdyby stejné zboží či službu získala v běžném obchodním styku, případně opačně, kdy obchodní korporace získá za poskytnutí svého zboží či služeb společníkovi menší plnění, než kdyby takové zboží či služby poskytla třetí osobě v běžném obchodním styku.⁶⁵

Dle názoru autora práce, bude takové transakce nutné posuzovat prizmatem podmínek běžného obchodního styku. Zákon o obchodních korporacích na několika místech podmiňuje použití zvláštních ochranných mechanismů tím, že daná transakce neprobíhá právě za podmínek obvyklých v běžném obchodním styku.^{66 67} Posouzení, zda určité právní jednání

---

⁶⁴ „Vyvedením“ majetku z obchodní korporace v tomto případě rozumíme jakékoli poskytnutí majetku či ocenitelné výhody obchodní korporací ve prospěch jejího společníka.

⁶⁵ K názornému popisu neekvivalentních transakcí mezi obchodní korporací a jejím společníkem viz např. FLÍDR, J. Zákaz vrácení předmětu vkladu jako účinný nástroj ochrany věřitelů kapitálové společnosti. *Obchodněprávní revue*, 2018, č. 9. ISSN: 1803-6554.

⁶⁶ Viz již zmíněný § 13 ZOK, který stanovuje povinnou formu smlouvy uzavřené mezi jednočlennou společností zastoupenou svým jediným společníkem a tímto společníkem. Toto pravidlo se nebude aplikovat v případě, že je smlouva uzavírána v rámci běžného obchodního styku a za podmínek v něm obvyklých. Obdobně pak § 57 ZOK, který vylučuje pravidla upravující střet zájmů v případě smluv uzavíraných v rámci běžného obchodního styku nebo § 255 odst. 2 písm. a) ZOK, které vylučuje povinnost znaleckého ocenění majetku akciové společnosti, který má nabýt od akciové společnosti akcionář.

⁶⁷ Kritérium běžného obchodního styku zvolil také slovenský zákonodárce, který v § 67j odst. 5 zákona č. 87/2015 Z.z., obchodní zákoník stanovil: „Pri posudzovaní primeranosti protiplnenia podľa odseku 2 je potrebné zohľadniť najmä schopnosť druhej strany ho poskytnúť, obvyklú cenu na trhu, ako aj cenu, za ktorú spoločnosť obvykle poskytuje obdobné plnenia v bežnom obchodnom styku s inými osobami (...)“.

proběhlo za podmínek běžného obchodního styku není snadné, je nutné zohlednit zejména předmět podnikání obchodní korporace, četnost takových právních jednání a hodnotu poskytnutého plnění a protiplnění.⁶⁸

Pro posouzení přiměřenosti poskytnutého protiplnění je nutné určit obvyklou cenu plnění.⁶⁹ Dle názoru autora této práce bude právě porovnání obvyklé ceny poskytnutého plnění a obvyklé ceny poskytnutého protiplnění (tzv. ekvivalentnost vzájemných plnění) určující pro učinění závěru o (ne)porušení obecného zákazu skrytých distribucí zisku.⁷⁰ Ani obvyklou cenu poskytovaného plnění sjednávanou v rámci běžného obchodního styku však nelze stanovit přesně⁷¹. Zároveň mohou existovat okolnosti konkrétního případu, které budou ospravedlňovat na první pohled neekvivalentní výši poskytnutého protiplnění. Lze například uvažovat o snížení ceny poskytovaného plnění s ohledem na odpadnutí některých transakčních nákladů při uzavírání smlouvy mezi obchodní korporací a jejím společníkem. S odkazem na německou nauku Flídr například považuje vědomost obchodní korporace o vysoké solventnosti společníka za jednu ze skutečností, které mohou vést k poskytnutí plnění společníkovi za nižší protiplnění.⁷²

---

⁶⁸ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. června 2019, sp. zn. 29 Cdo 347/2017 (uveřejněném pod č. 3/2021 Sb. rozh. obč.). V tomto rozsudku Nejvyšší soud uvádí: „Posuzování toho, zda určitý právní úkon byl učiněn za podmínek obvyklých v obchodním styku, je odvislé od posouzení okolností konkrétní věci, a proto nelze učinit obecný závěr, podle něhož by určitý právní úkon byl vždy učiněn za podmínek obvyklých v obchodním styku. K obdobnému pojmu běžný obchodní styk Nejvyšší soud např. v rozsudku ze dne 9. prosince 2009, sp. zn. 23 Cdo 3867/2007, uvedl, že závěr, zda nabytí majetku či jeho zcizení nevybočuje z rámce běžného obchodního styku, bude záležet na posouzení konkrétních okolností toho kterého případu, zpravidla však půjde především o porovnání předmětu zkoumané dispozice (jeho povahy) s předmětem podnikání společnosti.“

⁶⁹ Zákon č. 151/1997 Sb., zákon o oceňování majetku definuje obvyklou cenu ve svém § 2 odst. 2 takto: „Obvyklou cenou se pro účely tohoto zákona rozumí cena, která by byla dosažena při prodeji stejného, popřípadě obdobného majetku nebo při poskytování stejné nebo obdobné služby v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni ocenění.“. Vrchní soud v Praze pak definoval obvyklou cenu v rozsudku ze dne 25. října 2017, sp. zn. 103 VSPH 843/2016 takto: „Obvyklou cenou dlužníkovu plnění je třeba rozumět cenu, za kterou by je bylo možné prodat nebo jinak zpeněžit v době dlužníkovu právního úkonu s dodržením případných cenových předpisů (předpisů o regulaci cen, vydaných podle zákona č. 526/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů).“

⁷⁰ Vzájemnou ekvivalentnost plnění považuje za rozhodující při identifikaci skryté distribuce zisku jak Flídr, viz FLÍDR, J. Zákaz vrácení předmětu vkladu jako účinný nástroj ochrany věřitelů kapitálové společnosti. Obchodněprávní revue, 2018, č. 9. ISSN: 1803-6554; tak KOVAŘÍČEK, K. Základní kapitál a ochrana věřitelů při jeho rozdělování. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-866-5, str. 62-69.

⁷¹ Viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. srpna 2009, sp. zn. 8 Afs 80/2007, kde Nejvyšší správní soud uvedl následující: „Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že cenu sjednávanou v běžných obchodních vztazích nelze absolutizovat jediným číslem, jak učinil správce daně, ale je ji třeba stanovit alespoň intervalem nejčastěji realizovaných cen. Stanovení konkrétního rozpětí ceny musí zohlednit, zda se zjištěné ceny pohybují ve velkém nebo naopak úzkém rozpětí. Určitou částkou (bez rozpětí) je cenu obvyklou možné stanovit v případech, kdy je hodnocena konkrétně vymezená věc anebo služba, nikoliv však v případech, kdy je pro účely § 23 odst. 7 zákona o daních z příjmů nutné zjistit, zda cena realizovaná mezi spojenými nebo blízkými osobami je cenou, která by byla sjednána i v běžných obchodních vztazích. Je logické, aby cenu obvyklou stanovil širěji, je-li rozpětí vybraného souboru cen široké, a naopak úžeji v případech, kdy jsou realizované ceny v běžných obchodních vztazích obdobné.“

⁷² FLÍDR, J. Zákaz vrácení předmětu vkladu jako účinný nástroj ochrany věřitelů kapitálové společnosti. Obchodněprávní revue, 2018, č. 9. ISSN: 1803-6554.

S ohledem na výše uvedené je tedy zřejmé, že nelze stanovit přesné limity pro posouzení, kdy se jedná o právní jednání porušující obecné pravidlo zakazující skryté distribuce zisku, neboť je nutné všechna taková jednání posuzovat podle okolností konkrétního případu. Zřejmé však je, že v případě poskytnutí plnění, které bude výrazně přesahovat cenu protiplnění poskytnutého společníkem, bude na místě uvažovat o aplikaci zákazu skrytých distribucí zisku.

2.2. Zákaz bezúplatných plnění společníkům obchodní korporace (§ 40 odst. 5 ZOK)

Výše jsme se blíže věnovali obecnému pravidlu zakazujícímu skryté distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace, které je možné dovodit z povahy pravidel upravujících distribuci majetku obchodní korporace ve prospěch jejich společníků či třetích osob.⁷³

Součástí právního řádu se od 1. ledna roku 2021 stalo ustanovení § 40 odst. 5 ZOK, které výslovně zakazuje poskytnutí bezúplatných plnění ze strany obchodní korporace ve prospěch společníka nebo osoby jemu blízké.^{74 75} Tato nová úprava výslovně zakazující určitou část skrytých distribucí zisku vzbudila velký zájem odborné veřejnosti, přičemž autoři se o této úpravě velmi často vyjadřovali v tom smyslu, že se jedná o pravidlo v českém právu zcela nové.⁷⁶ Jak už je uvedeno výše, pravidlo zakazující skryté distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů existovalo v právním řádu již dříve.⁷⁷

---

⁷³ Na existenci tohoto pravidla již před rokem 2021 upozorňuje např. Čech v ČECH, Petr. Změny v právní úpravě s.r.o. a a.s. od 1.1.2021. Metodické aktuality Svazu účetních České republiky. 2020, č. 9, ISSN: 1211-4138. s. 25-26. Kuhn dovozoval ze znění § 40 odst. 1 ZOK účinné od začátku roku 2014 zákaz převodu majetku mezi obchodní korporací a jejím společníkem, jestliže jejím účelem byla skrytá distribuce zisku a tyto transakce probíhaly za pro obchodní korporaci horších podmínek než podmínek tržních, viz: KUHN, P. § 40. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KHUN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-480-3, str. 101-105.

⁷⁴ Stalo se tak zákonem č. 33/2020 Sb., který novelizoval, mimo jiné, zejména zákon o obchodních korporacích.

⁷⁵ Úplné znění tohoto ustanovení je: „*Obchodní korporace nesmí poskytnout bezúplatné plnění společníkovi nebo osobě jemu blízké. To neplatí, jedná-li se o a) obvyklé příležitostné dary, b) věnování učiněné v přiměřené výši na veřejně prospěšný účel, c) plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, nebo d) výhodu poskytovanou obchodní korporací podle zákona.*“

⁷⁶ Viz např. ČIŠECKÁ, N., MÁLEK, J. Nová pravidla pro rozdělení a výplatu podílu na zisku obchodních korporací. Online. In: peytonlegal.cz 29.12.2020. Dostupné z: <https://www.peytonlegal.cz/rozdeleni-a-vyplata-zisku/>. [cit. 11.03.2024]; BOUKALOVÁ, A., TOMSOVÁ, K. Rozdělení a výplata zisku a jiných vlastních zdrojů po novele ZOK. Online. In: Právní prostor 25.06.2020. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obchodni-pravo/rozdeleni-vyplata-zisku-jinych-vlastnich-zdroju-po-novele-zok>.

⁷⁷ Nejvyšší soud ve výše citovaném rozsudku ze dne 27. června 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016 (uveřejněném pod č. 3/2022 Sb. rozh. obč.), dovodil existenci zákazu skryté distribuce zisku i v poměrech zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

V této části práce se budu blíže zabývat tímto pravidlem a jeho vztahu k obecnému pravidlu zakazujícím skryté distribuce, kterému byla věnována kapitola 2.1. této práce.

2.2.1. Aplikace ustanovení § 40 odst. 5 ZOK

Ustanovení § 40 odst. 5 ZOK se vztahuje na všechny formy obchodních korporací, tedy jak na kapitálové společnosti a družstva, tak i na osobní společnosti.⁷⁸ Autor považuje za vhodné zmínit, že toto pravidlo je formulováno jako výslovný zákaz. Ve smyslu § 1 odst. 2 OZ tedy nepřipadá v úvahu možnost odchýlení se od tohoto pravidla jakýmkoli ujednáním stran.⁷⁹

Z časového hlediska je toto ustanovení použitelné na bezúplatná právní jednání poskytnutá obchodní korporací jejímu společníkovi po 1. lednu 2021, tedy po nabytí účinnosti zákona č. 33/2020 Sb. Nicméně i s ohledem na kapitolu 2.1 této práce je nutné zkoumat, zda bezúplatná plnění učiněná před 1. lednem 2021 nebyla v rozporu s obecným zákazem skrytých distribucí zisku a jiných vlastních zdrojů obchodní korporace.

Další část této práce se tedy bude věnovat věcnému rozsahu zákazu poskytnutí bezúplatných plnění dle § 40 odst. 5 ZOK, tedy zejména posouzení toho, jaká plnění je možné považovat za bezúplatná, a tedy ve smyslu tohoto ustanovení zakázaná.

2.2.2. Věcný rozsah § 40 odst. 5 ZOK

Uvedený zákaz § 40 odst. 5 ZOK dopadá na poskytnutí bezúplatných plnění obchodních korporací. Při zkoumání textace § 40 odst. 5 ZOK si můžeme povšimnout jisté podobnosti s ustanovením § 591 OZ, a proto je možné hledat jistou podporu při výkladu tohoto ustanovení zde. Pulkrábek definuje bezúplatné právní jednání ve vztahu k § 591 OZ takto: „*Bezúplatným právním jednáním je takové, podle něž má dlužník poskytnout plnění bez protiplnění nebo za protiplnění, které nemá žádnou nebo jen nepatrnou hospodářskou hodnotu (...).*“⁸⁰, nebo

---

⁷⁸ K úmyslu zákonodárce aplikovat tento zákaz na všechny formy obchodních korporací viz str. 96 a 119 dokumentu obsahujícího vypořádání připomínek (verze pro jednání vlády) v rámci legislativního procesu přijímání návrhu zákona kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a některé další zákony, publikovaný v eKLEP, čj. OVA 352/18, PID: ALBSAW9B84DM, čj. předkladatele 465/2016-LO-SP/20.

⁷⁹ Závěr o tom, že ustanovení § 40 odst. 5 ZOK má kogentní povahu ostatně potvrdil také Vrchní soud v Olomouci v usnesení ze dne 8. června 2022, sp. zn.: 5 Cmo 133/2022.

⁸⁰ PULKRÁBEK, Z., § 590-591. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-003-1. Str. 840.

Lebeda k pojmu bezúplatné jednání uvádí, že: „*Lze jej definovat jako určité jednání dlužníka, se kterým je spojena určitá oběť, ale tato není vyvážena adekvátním protiplněním.*“⁸¹

Může se tedy jednat jak o právní jednání, v jejichž důsledku jsou na společníka obchodní korporace převáděny majetkové hodnoty bez poskytnutí odpovídajícího protiplnění (např. darování ve prospěch společníka obchodní korporace), ale také o poskytnutí věci či práva k bezúplatnému užívání, poskytnutí služby, či například jednání spočívající v bezúplatném zajištění dluhu společníka obchodní korporací (může se jednat například o ručení za dluh společníka nebo zřízení zástavního práva k majetku obchodní korporace za účelem zajištění dluhu společníka).⁸²

Tento zákaz se tedy nebude aplikovat v případě, kdy obchodní korporace poskytuje svému společníkovi plnění na základě úplatného právního jednání. Jestliže však dochází k úplatnému právnímu jednání ze strany obchodní korporace vůči společníkovi pouze z důvodu, aby se strany vyhnuly aplikaci zákazu bezúplatných právních jednání, je na místě aplikovat ustanovení § 555 odst. 2 OZ⁸³, a posoudit jednání podle jeho pravé povahy. Tuto situaci si můžeme představit na příkladu, kdy obchodní korporace a společník mají v úmyslu bezúplatně převést automobil v hodnotě 1 000 000 Kč z obchodní korporace na jejího společníka. Aby se vyhnuli zákazu stanovenému v § 40 odst. 5 ZOK, upustí od uzavření darovací smlouvy a uzavřou kupní smlouvu, na základě které společník nabyde od obchodní korporace uvedený automobil a je za něj povinen obchodní korporaci zaplatit kupní cenu ve výši 10 000 Kč. V tomto případě se nejedná o obcházení zákona, jak je popsáno výše, ale o disimulované právní jednání.⁸⁴ Takové právní jednání tedy dle § 555 odst. 2 OZ posoudíme podle jeho pravé povahy, a to jako darování, konkrétně pak darování smíšené, kdy společník přijal od obchodní korporace dar v hodnotě 990 000 Kč, čímž došlo k porušení zákazu stanoveného ustanovením § 40 odst. 5 ZOK.

V této souvislosti považuje autor za zajímavý také případ poskytnutí automobilu obchodní korporací ve prospěch svého společníka k bezúplatnému užívání. Bez dalšího by takové právní jednání bylo ve smyslu § 40 odst. 5 ZOK zakázané. Objevil se však názor, že v případě, kdy je společník zároveň členem statutárního orgánu obchodní korporace a obchodní

---

⁸¹ LEBEDA, M. § 591. In: LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN: 978-80-7400-529-9, str. 2144.

⁸² DĚDIČ, J., LASÁK, J. § 40. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-881-2, str. 274-276.

⁸³ § 555 odst. 2 zní: „*Má-li být určitým právním jednáním zastřeno jiné právní jednání, posoudí se podle jeho pravé povahy.*“

⁸⁴ Viz např. HANDLAR, J., DOBROVOLNÁ, E., §580. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 303–654). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8. Str. 1851.

korporace mu k výkonu jeho funkce poskytne služební automobil, který může využívat i k soukromým účelům, bude se na toto právní jednání vztahovat také zákaz stanovený v § 40 odst. 5 ZOK.⁸⁵ Ministerstvo spravedlnosti, jakožto předkladatel návrhu novely zákona, se v rámci legislativního procesu předcházejícího přijetí zákona č. 33/2020 Sb., zabývalo otázkou, zda se zákaz stanovený v § 40 odst. 5 ZOK vztahuje také na poskytnutí zaměstnaneckých benefitů osobám blízkým společníkovi.⁸⁶ Ministerstvo spravedlnosti v této věci dovodilo, že: „(...) *zaměstnanecké benefity jsou součástí protihodnoty za jejich činnost ve prospěch společnosti, tj. jde o plnění úplatné (...)*“. Samotné poskytnutí automobilu k soukromým účelům lze považovat za zaměstnanecký benefit.⁸⁷ Jestliže je tedy benefit ve formě umožnění užívání služebního automobilu k soukromým účelům poskytován členovi statutárního orgánu (který je současně společníkem obchodní korporace) z titulu výkonu jeho funkce (na základě smlouvy o výkonu funkce dle § 59 a násl. ZOK), je autor této práce toho názoru, že je možné na takové plnění aplikovat výklad Ministerstva spravedlnosti, a tedy, že se nejedná o bezúplatné plnění.

Z výše uvedeného příkladu je tedy patrné, že posouzení, zda se jedná o plnění poskytnuté společníkovi obchodní korporace bezúplatně, záleží také na posouzení všech okolností konkrétního případu.

V souladu s výše uvedeným je autor této práce toho názoru, že zákaz stanovený v § 40 odst. 5 ZOK dopadá pouze na bezúplatná právní jednání. Souhlasím s názorem Čecha a Flídra, že úmyslem zákonodárce při zakotvení ustanovení § 40 odst. 5 ZOK nebylo zakázat pouze bezúplatná právní jednání ve prospěch společníka obchodní korporace a připustit právní jednání, která nejsou bezúplatnými, avšak v jejichž důsledku dochází k výraznému obohacení společníků obchodní korporace.⁸⁸ Právní jednání bez přiměřeného protiplnění, které však není možné považovat za bezúplatné, bude nutno posuzovat podle obecného zákazu skrytých distribucí zisku, kterému jsme se věnovali výše.

Ustanovení § 40 odst. 5 ZOK stanovuje čtyři výjimky, kdy se na poskytnutí bezúplatného plnění obchodní korporací ve prospěch jejího společníka (či osoby jemu blízké)

---

⁸⁵ Viz článek *Firemní auto a nový zákaz bezúplatných plnění vůči společníkům*. Online. In: epadus.cz. Dostupné z: <https://www.epadus.cz/cti-firemni-auto-a-novy-zakaz-bezuplatnych-plneni-vuci-spolecnikum?id=232021001711277>. [citováno 11.03.2024]

⁸⁶ Viz str. 175-176 dokumentu obsahujícího vypořádání připomínek (verze pro jednání vlády) v rámci legislativního procesu přijímání návrhu zákona kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a některé další zákony, publikovaný v eKLEP, čj. OVA 352/18, PID: ALBSAW9B84DM, čj. předkladatele 465/2016-LO-SP/20.

⁸⁷ MACHÁČEK, I. *Zaměstnanecké benefity a daně*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-193-3, str. 109 a násl.

⁸⁸ Glatzová & Co., s.r.o. *Převod majetku družstva za symbolické protiplnění*. Online. 17.02.2022. Dostupné z: <https://www.olomouc.eu/magistrat> [cit. 11.03.2024].

nebude zákaz vztahovat. Jedná se o poskytnutí obvyklých příležitostných darů, věnování učiněných v přiměřené výši na veřejně prospěšný účel, plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti a poskytnutí výhody obchodní korporací dle zákona. Dle názoru Čecha, který vychází z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu k ustanovení § 591, je nutné při aplikaci těchto výjimek postupovat zdrženlivě a restriktivně, a to v zájmu zachování smyslu a účelu daného ustanovení⁸⁹, s čímž autor této práce souhlasí.

Dle názoru autora této práce představují výjimky stanovené v § 40 odst. 5 ZOK speciální úpravu ve vztahu k obecnému zakazu skryté distribuce zisku představenému výše. Jestliže se tedy na některé bezúplatné právní jednání obchodní korporace ve prospěch jejího společníka vztáhne některá z výjimek uvedených v § 40 odst. 5 ZOK, bude se jednat o jednání dovolené a nebude možné ho posuzovat prizmatem obecného zakazu skryté distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů.

---

⁸⁹ ČECH, Petr. Změny v právní úpravě s.r.o. a a.s. od 1.1.2021. Metodické aktuality Svazu účetních České republiky. 2020, č. 9, ISSN: 1211-4138. s. 24–25.

3. Následek porušení zákazu skryté distribuce zisku

Jak již bylo popsáno výše, skryté distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace může probíhat nejrůznějšími způsoby. Z teoretického pohledu se však vždy jedná o právní jednání. Tato kapitola práce se tedy zaměřuje zejména na otázku, jaký následek pro právní jednání má skutečnost, že jím byl porušen zákaz skryté distribuce zisku, ať již zákaz obecný (viz kapitola 2.1. této práce), či zákaz dle ustanovení § 40 odst. 5 ZOK (viz kapitola 2.2. této práce).

3.1. Obecně k porušení zákona právním jednáním

Právní jednání je zásadním institutem celého soukromého práva. Prostřednictvím právního jednání subjekty práva realizují jednu ze základních zásad, na které spočívá soukromé právo, a to autonomii vůle. Každé právní jednání, aby bylo právním jednáním, musí splňovat určité náležitosti. Tyto náležitosti se vztahují k jednajícímu subjektu, k jeho vůli a k projevu této vůle, dále k předmětu právního jednání a také k formě právního jednání. Z pohledu posouzení následku porušení zákazu skrytých distribucí zisku je zásadní náležitostí právě předmět právního jednání.

Z teoretického hlediska je na předmět právního jednání, jako jeho náležitost třeba hledět tak, zda je tento předmět možný a dovolený.⁹⁰ Možnost předmětu právního jednání spočívá v posouzení, zda je daný předmět právního jednání objektivně možný. Vzhledem k tomu, že poskytnout někomu bezúplatné nebo neekvivalentní plnění (které je předmětem skrytých distribucí zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace) je objektivně možné, není nutné se tomuto požadavku dále věnovat.

3.1.1. Rozpor právního jednání se zákonem

Dalším požadavkem na předmět právního jednání je jeho dovolenost. Nedovoleností právního jednání se rozumí situace, kdy právní jednání objektivně možné je, avšak je v rozporu

---

⁹⁰ ZUKLÍNOVÁ, M., HLAVA ŠESTÁ: Občanskoprávní skutečnosti. In: DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN: 978-80-7552-187-3. Str. 164.

se zákonem.⁹¹ Dle Nejvyššího soudu se o rozpor se zákonem jedná především v situaci, kdy je určité právní jednání zákonem výslovně zakázané, nicméně rozpor se zákonem může nastat i v situaci, kdy takový zákaz není formulován výslovně, ale vyplývá z obsahu zákona.⁹² Rozpor právního jednání se zákonem však mohou vyvolat pouze kogentní normy, jelikož dispozitivní normy připouštějí, aby se adresáti od těchto norem odchýlili a dojednali si svá práva a povinnosti odlišně.⁹³

3.1.2. Obcházení zákona

Vymezení pojmu obcházení zákona bylo uvedeno již v kapitole 2.1.2. této práce. Do 31. prosince 2013 bylo za jeden z důvodů neplatnosti právního jednání (dříve právního úkonu) považováno výslovně i obcházení zákona.⁹⁴ V současném občanském zákoníku není obcházení zákona ani následky s ním spojené nijak vymezené. Výše je však již uvedeno, že zákonodárce při přijímání nového kodexu občanského práva, přestože výslovně nestanovil sankci pro právní jednání, kterým je obcházen zákon, neměl v úmyslu obcházení zákona umožnit.⁹⁵

Jak už je uvedeno výše, Nejvyšší soud definuje obcházení zákona takto: „*Jednáním in fraudem legis představuje postup, kdy se někdo chová podle práva, ale tak, že záměrně dosáhl výsledku právní normou nepředpokládaného a nežádoucího. Jinými slovy vyjádřeno, k obcházení zákona dojde v případě, kdy sice právní úkon není v přímém rozporu se zákonem, ale svými účinky a zejména svým účelem zákon, jeho cíle a smysl (ratio legis) obchází (...)*“.⁹⁶ Výsledek právního jednání, které je v rozporu se zákonem a právního jednání, které zákon obchází je tedy obdobný, a to že, taková právní jednání odporují kogentní právní normě.

Je tedy zřejmé, že následek spojený s obcházením zákona by měl být posuzován stejně, jako následek právního jednání, které je se zákonem v rozporu, což ostatně potvrzuje důvodová

---

⁹¹ „Rozpor se zákonem“ definoval Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 27. února 2001, sp. zn. 26 Cdo 586/99 (uveřejněném pod č. 3/2001 Sb. rozh. obč.) takto: „(...) rozpor se zákonem je rozpor s objektivním právem, tj. nejen se zákonem, ale i s jinými právními předpisy kogentní povahy, vydanými na základě zákona, tedy i rozpor s vyhláškou ministerstva či jiného ústředního orgánu, vydanou na základě zákonného zmocnění a uveřejněnou zákonem předepsaným způsobem ve Sbírce zákonů.“

⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 30 Cdo 3136/2006.

⁹³ BERAN, V. § 580. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISNB 978-80-7400-747-7., str. 641–643.

⁹⁴ Viz ustanovení § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

⁹⁵ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, [K § 580 až 585] [Online]. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgez6obz15shu&rowIndex=0>. [cit. 13.03.2024]

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2020, sp. zn. 24 Cdo 3798/2019 (uveřejněném pod č. 4/2022 Sb. rozh. obč.).

zpráva k novému občanskému zákoníku.⁹⁷ Nejvyšší soud dospěl k závěru, že i za účinnosti nového občanského zákoníku bude důsledkem obcházení zákona neplatnost právního jednání. Obcházení zákona bude tedy nutné posuzovat právě v rámci úvahy o neplatnosti právního jednání pro rozpor se zákonem.⁹⁸

Vzhledem k výše uvedenému bude v této práci v souvislosti s pojednáním o následcích porušení zákona pro právní jednání dále užíváno pouze pojmu porušení zákona, nicméně tento bude zahrnovat také obcházení zákona tak, jak bylo výše popsáno.

3.1.3. Neplatnost právního jednání pro rozpor se zákonem

Následek rozporu právního jednání s právem může být stanoven přímo právní normou, se kterou je právní jednání v rozporu. V takovém případě nastane následek, který je touto právní normou stanoven.⁹⁹ Problém s určením následku porušení zákona může nastat v situaci, kdy se porušená právní norma k následku svého porušení nijak nevyjadřuje. V tomto případě je následek nutné určit podle obecného pravidla obsaženého v § 580 odst. 1 OZ, které zní: *„Neplatné je právní jednání, které se přičí dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.“*. Z tohoto ustanovení je tedy patrné, že ne každé právní jednání, které odporuje zákonu bude neplatné, jelikož pro jeho neplatnost je vyžadován také určitý kvalifikovaný rozpor s právní normou. Tento kvalifikovaný rozpor právního jednání se zákonem spočívá v tom, že smysl a účel zákona musí neplatnost daného právního jednání vyžadovat.¹⁰⁰

Rozborem ustanovení § 580 odst. 1 OZ tedy dojdeme k závěru, že pro učinění závěru o neplatnosti právního jednání pro rozpor se zákonem je nutné odpovědět kladně na tyto dvě otázky: (i) *„Zakazuje právní norma dané právní jednání?“* a (ii) *„Vyžaduje smysl a účel dané normy, aby právní jednání, které zakazuje, bylo neplatné?“*¹⁰¹ Dále je v této práci tedy popsána

---

⁹⁷ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, [K § 580 až 585] [Online]. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgez6obzl5shu&rowIndex=0>. [cit. 13.03.2024].

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2018, sp. zn. 26 Cdo 273/2018.

⁹⁹ Tak např. dle § 16 OZ se k právnímu jednání, jehož předmětem by bylo vzdání se právní osobnosti nebo svéprávnosti se nepřihlíží. Takové právní jednání by tedy bylo ve smyslu § 554 OZ nicotné a nevyvolávalo by žádné právní následky, viz např. KOKEŠ, M. § 16. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISNB 978-80-7400-747-7, str. 62-63. Dalším příkladem může být § 53 odst. 2 ZOK, který stanoví, že k právním jednáním obchodní korporace, které by vedly k omezení odpovědnosti člena jejího voleného orgánu se nepřihlíží. Dále existují ustanovení, která s jejich porušením výslovně spojují sankci neplatnosti právního jednání (např. § 1605 odst. 1, § 1796 OZ nebo § 2286 odst. 2 OZ).

¹⁰⁰ Shodně např. BERAN, V. § 580. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISNB 978-80-7400-747-7., str. 641-643.

¹⁰¹ MELZER, F., PIECHOWICZOVÁ, L., § 580. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-003-1. Str. 723.

metoda sloužící k určení, zda je právní jednání, které odporuje zákonu, stíženo sankcí neplatnosti.

3.1.3.1. Zakazující právní norma

Pro odpověď na první otázku je nutné zkoumat podstatu právní normy z pohledu její kogentnosti a dispozitivní.¹⁰² Pouze dojdeme-li k závěru, že daná právní norma je kogentní, je na místě zkoumat, zda z této právní normy pramení zákaz určitého právního jednání.¹⁰³

Rozpor právního jednání se zákonem může vycházet již ze samotného textu právní normy. Například ustanovení § 1315 odst. 1 OZ zakazuje ujednání, podle kterého dlužník nebo zástavce nesmí vyplatit zástavu. Toto ustanovení je kogentní¹⁰⁴ a plyne z něho přímý zákaz určitého právního jednání. Právní jednání, které by tomuto ustanovení odporovalo by tak bylo v rozporu se zákonem.

Existují však případy, kdy právní norma samotná explicitně určité právní jednání nezakazuje. Jestliže je taková právní norma kogentní, musíme se ptát, zda právní jednání tuto kogentní právní normu neobchází. Jelikož obcházení zákona spočívá v tom, že za použití právem dovolených mechanismů dojde k vyloučení kogentní právní normy, je právní jednání obcházející zákon posuzováno jako právní jednání odporující zákonu.¹⁰⁵

3.1.3.2. Smysl a účel právní normy a test proporcionality

Jestliže tedy na první otázku odpovíme kladně, tedy že právní norma zakazuje dané právní jednání, musíme zjistit také odpověď na druhou výše uvedenou otázku. Musíme tedy zkoumat, jaký je smysl a účel daného ustanovení, a zda je s ním takové právní jednání v rozporu. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 6. dubna 2005, sp. zn. II. ÚS 87/04 uvedl následující: „Závěr, že určitý právní úkon je neplatný pro rozpor se zákonem nebo proto, že zákon obchází, se musí opírat o rozumný výklad dotčeného zákonného ustanovení. Nelze

---

¹⁰² Jak už je uvedeno výše, pouze kogentní norma může stanovit zákaz, od kterého se jeho adresáti nemohou právním jednáním odchýlit.

¹⁰³ Například ustanovení § 2050 OZ stanoví, že je-li ujednána smluvní pokuta vztahující se k určité povinnosti, nemá věřitel smluvní pokuty právo na náhradu škody vzniklé z porušení povinnosti, ke které se vztahuje smluvní pokuta. Ujednání, které by stanovilo opak, by se mohlo jevit tak, že je v rozporu se zákonem. Jelikož je však ustanovení § 2050 OZ dispozitivní, nemůže v případě odlišného ujednání dojít k rozporu takového ujednání se zákonem.

¹⁰⁴ HAMPL, O. § 1315. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-7., str. 1380.

¹⁰⁵ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2018, sp. zn. 26 Cdo 273/2018: „Je ovšem zapotřebí podotknout, že podle současné právní úpravy soud posuzuje otázku, zda právní jednání neobchází zákon, v rámci úvahy o neplatnosti právního jednání pro rozpor se zákonem (...).“

vystačit pouze s gramatickým výkladem. Významnou roli zde hraje především výklad teleologický. Je proto nutné se vždy ptát po účelu zákonného příkazu či zákazu.“¹⁰⁶

Teleologický výklad právní normy vede k jejímu výkladu s ohledem na její smysl či cíle, popř. slovy Ústavního soudu s ohledem na její účel.¹⁰⁷ Řádné zjištění smyslu a účelu právní normy, se kterou je právní jednání v rozporu, je předpokladem k správnému zodpovězení výše uvedené druhé otázky. Samotné poznání smyslu a účelu právní normy však není dostatečné k zodpovězení této otázky, viz níže.

Autonomie vůle je jedním z projevů lidské svobody zaručeným čl. 2 odst. 3 Listiny.¹⁰⁸ Kogentní normy soukromého práva jsou přímo určeny k tomu, aby regulovaly autonomii vůle osob.¹⁰⁹ S ohledem na čl. 4 odst. 4 Listiny musejí být jakákoli omezení základních lidských práv (tedy i autonomie vůle) využívána pouze k účelu, ke kterému byla tato omezení stanovena. Závěr o tom, že určité právní jednání je neplatné, představuje omezení základních lidských práv a svobod ve smyslu čl. 4. odst. 4 Listiny a je tedy nejprve nutné zkoumat jaký je smysl a účel ustanovení, se kterým má být právní jednání v rozporu.^{110 111}

S ohledem na hrozící sankci neplatnosti (se kterou je spojen zásah do autonomie vůle jednajících osob) musíme dané právní jednání a smysl a účel zakazující normy posoudit testem proporcionality¹¹², který se sestává z (i) testu vhodnosti, (ii) testu potřebnosti a (iii) testu proporcionality v užším smyslu.¹¹³

¹⁰⁶ Tento svůj závěr Ústavní soud potvrdil také například v nálezu ze dne 10. března 2020, sp. zn. III. ÚS 4047/19.

¹⁰⁷ GERLOCH, A. Teorie práva. 8. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-839-9, str. 150.

¹⁰⁸ HUSSEINI, F. Čl. 2. In: HUSSEINI, F., BARTOŇ, M., KOKEŠ, M., KOPA, M. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-812-2, str. 119-141.

¹⁰⁹ HANDLAR, J., DOBROVOLNÁ, E., §580. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 303–654). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8. Str. 1852.

¹¹⁰ MELZER, F., PIECHOWICZOVÁ, L., § 580. In: MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-003-1. Str. 723.

¹¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 6. dubna 2004, sp. zn. II. ÚS 87/04: „V soukromoprávní sféře platí zásada, že co není zakázáno, je dovoleno. Proto každý zákonný zásah do této sféry je třeba vnímat jako omezení lidské svobody, a proto je nutno vykládat ustanovení o neplatnosti právních úkonů pro rozpor se zákonem restriktivně, a nikoli extenzivně. Opačný výklad by byl v rozporu s čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, podle kterého při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod (v tomto případě smluvní volnosti stran) musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu a taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena.“

¹¹² MELZER, F., PIECHOWICZOVÁ, L., § 580. In: MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-003-1. Str. 724; nebo BERAN, V. § 580. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-7., str. 641–643.

¹¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 15. prosince 2015, sp. zn. I. ÚS 1587/15: „Nutnost zachování proporcionality při zásazích do základních práv vyplývá z ústavního pořádku, zejména z čl. 4 Listiny, a byla již dostatečně vymezena judikaturou Ústavního soudu. Podle ní je zásah do základního práva proporcionalně sledovanému legitimnímu zájmu, pokud splňuje následující tři kritéria (...):

(1) Opatření omezující základní právo je vůbec způsobilé dosáhnout sledovaného cíle (test vhodnosti).

(2) Sledovaného cíle není možno ve stejné nebo podobné míře dosáhnout jinými prostředky, které by méně zasahovaly do základního práva (test potřebnosti).

Test vhodnosti spočívá v zodpovězení otázky, zda opatření omezující základní právo je vůbec způsobilé dosáhnout sledovaného cíle. V případě rozhodování o stanovení sankce neplatnosti právního jednání pro rozpor se zákonem se tedy jedná o otázku, zda prostřednictvím sankce neplatnosti právního jednání lze dosáhnout cíle sledovaného právní normou.¹¹⁴ Na tomto místě je potřeba zmínit, jaký následek má neplatnost pro právní jednání. Následkem neplatnosti právního jednání je, že právní jednání nevyvolá právní následky, které jsou v něm obsaženy.¹¹⁵ Blíže se následkům neplatnosti věnuje kapitola 3.4. této práce.

Test potřebnosti pak spočívá v odpovědi na otázku, zda sledovaného cíle není možno ve stejné nebo podobné míře dosáhnout jinými prostředky, které by méně zasahovaly do základního práva. Z pohledu určování sankce neplatnosti se tedy jedná o otázku, zda není možné dosáhnout cíle sledovaného právní normou (jestli není možné naplnit smysl a účel právní normy) i jinými prostředky, které by tak výrazně nezasahovaly do autonomie vůle jednajících osob. Neplatnost právního jednání představuje zcela zásadní zásah do autonomie vůle, avšak právní řád zná celou řadu jiných nástrojů, které mohou vést k dosažení smyslu a účelu právní normy bez zásahu do autonomie vůle jednajících osob. Může se jednat o veřejnoprávní sankce, nárok z titulu náhrady újmy nebo třeba nárok z vadného plnění.¹¹⁶

Test proporcionality v užším smyslu pak spočívá v otázce, zda nerespektování projevu základní svobody je vyváženo smyslem a účelem zákona, kterého má být zásahem do základní

---

(3) Zásah je přiměřený, tedy závažnost zásahu do základního práva je v dané konkrétní situaci vyvážena významem sledovaného cíle, neboli oběť přinesená v podobě omezení základního práva se nedostává do nepoměru s užitkem, který omezení přineslo (proporcionalita v užším smyslu).“

¹¹⁴ MELZER, F., PIECHOWICZOVÁ, L., § 580. In: MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-003-1. Str. 724; nebo BERAN, V. § 580. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-7. Str. 641–643; tuto uvedení autoři uvádějí jako příklad, kdy je sice právní jednání v rozporu se zákonem, avšak smysl a účel zákona nevyžaduje, aby bylo právní jednání stíženo sankcí neplatnosti situace, kdy je omezena prodejní doba obchodů dle zákona č. 223/2016 Sb., a dojde k uzavření kupní smlouvy v době, kdy je prodej zakázán. Stížení kupní smlouvy sankcí neplatnosti by nebylo vhodné, jelikož smyslem a účelem tohoto omezení není zabránit obchodování jako takovému (uzavírání kupních smluv), ale zabránit okolnostem, ve kterých jsou tyto smlouvy uzavírány.

¹¹⁵ BERAN, V. § 575. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-7., str. 635; nebo ZUKLÍNOVÁ, M., HLAVA ŠESTÁ: Občanskoprávní skutečnosti. In: DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN: 978-80-7552-187-3. Str. 191.

¹¹⁶ Názorným příkladem právního jednání, které je v rozporu se zákonem, avšak smyslu a účelu zákona je možné dosáhnout i mírnějším zásahem do autonomie vůle může být překročení limitů pro hotovostní platby stanoveného zákonem č. 254/2004 Sb. K této otázce se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 20. července 2015, sp. zn. 32 Cdo 498/2015 takto: „Jmenovitě k dopadu porušení zákona č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti, ve znění pozdějších předpisů, jako předpisu veřejného práva do oblasti soukromoprávních vztahů pak Nejvyšší soud uzavřel, že účelem zákona č. 254/2004 Sb. je omezit daňové úniky, racionalizovat a optimalizovat peněžní hotovostní oběh, zvýšit bezpečnost zúčastněných subjektů a v neposlední řadě působit proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, nikoliv zneplatnit soukromoprávní úkony, a že samo porušení povinnosti provést bezhotovostní platbu není spojeno s neplatností právního úkonu, nýbrž může naplnit skutkovou podstatu správního deliktu ve smyslu zákona č. 254/2004 Sb. (...).“

svobody dosaženo. Jedná se tedy o poměrování smyslu a účelu zákona s následkem zásahu do základního práva. V případě právního jednání odporujícího zákonu je tedy nutné zvážit, zda je dovození sankce neplatnosti právního jednání odporujícího zákonu vyváženo smyslem a účelem zákona.¹¹⁷ Odpovědět na tuto otázku může být velmi náročné, avšak při posouzení právního jednání podle tohoto testu může být vodítkem například také intenzita rozporu právního jednání se zákonem.¹¹⁸

Melzer a Piechowiczová uvádějí, že odlišný přístup by měl být aplikován v případě, kdy účelem právní normy je ochrana veřejného pořádku. Při formulaci této myšlenky vycházeli autoři z hodnotové nadřazenosti veřejného pořádku nad autonomií vůle. Z tohoto tito autoři dovozovali, že právní jednání, které odporuje právní normě chránící veřejný pořádek, je neplatné, a to bez nutnosti použití výše uvedeného postupu. Odlišný názor zaujal velký senát Nejvyššího soudu ve svém rozsudku ze dne 10. června 2020, sp. zn. 31 ICdo 36/2020 (uveřejněném pod č. 2/2023 Sb. rozh. obč.). V tomto rozsudku Nejvyšší soud uvedl následující: *„V této souvislosti velký senát považuje za potřebné zdůraznit, že ne každé odchýlení od právní normy chránící veřejný pořádek lze bez dalšího kvalifikovat jako její porušení, resp. jako narušení veřejného pořádku. Zakázána (nepřípustná) jsou podle § 1 odst. 2, části věty před středníkem o. z., pouze taková ujednání, která odporují smyslu a účelu určité právní normy, bez ohledu na to, zda tímto smyslem a účelem je ochrana veřejného pořádku, dobrých mravů, či jiných – v § 1 odst. 2 o. z. výslovně nezdůrazněných hodnot (...). Stejně jako v případě jiných hodnot (účelů) chráněných právními normami, i v případě veřejného pořádku je vždy třeba posuzovat, zda odchýlné ujednání jde proti smyslu a účelu dané právní normy, či zda tento smysl a účel zachovává, byť tak činí prostřednictvím odchýlné – autonomní – úpravy.“* Z uvedeného je tedy patrné, že i v případě, kdy je účelem právní normy ochrana veřejného pořádku, bude stále nutné posuzovat (pomocí výše uvedeného postupu), zda je právní jednání, které takové právní normě odporuje, neplatné.

V případě, že na obě výše uvedené otázky můžeme odpovědět kladně, můžeme také učinit závěr o neplatnosti právního jednání pro jeho rozpor se zákonem.

Autor se dále pokusí takto popsanou metodu určování neplatnosti právního jednání pro jeho rozpor se zákonem aplikovat na právní jednání spočívající ve skryté distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace.

---

¹¹⁷ Ve svém důsledku kritérium proporcionality v užším smyslu znamená, že aby bylo možné dovést neplatnost právního jednání, musí být v konkrétním případě užitek z dovození neplatnosti právního jednání vyšší než užitek plynoucí z nezasahování do autonomie vůle jednajících.

¹¹⁸ BERAN, V. § 580. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISNB 978-80-7400-747-7., str. 641–643.

3.2. Následek porušení zákazu stanoveného v § 40 odst. 5 ZOK

Ustanovení § 40 odst. 5 ZOK, ani důvodová zpráva k němu se nevyjadřují k tomu, jaký je následek porušení zákazu stanoveného v tomto ustanovení. Názor doktríny na následek rozporu právního jednání s tímto ustanovením není zcela jednotný.

Dědič a Lasák se domnívají, že takové právní jednání nebude neplatné, neboť nejsou splněny podmínky stanovené v § 580 odst. 1 OZ (dle těchto autorů smysl a účel § 40 odst. 5 ZOK tento následek pro právní jednání, které je s tímto ustanovením v rozporu, nevyžaduje).¹¹⁹

Kuhn uvažuje, že právní jednání, kterým byla realizována skrytá distribuce zisku, může být relativně neplatné nebo relativně neúčinné. Tato úvaha se však blíže nevěnuje zákazu stanovenému v ustanovení § 40 odst. 5 ZOK.¹²⁰

Jak bylo popsáno výše, aby bylo možné učinit závěr o tom, zda je právní jednání dle ustanovení § 580 odst. 1 OZ neplatné pro rozpor s ustanovením § 40 odst. 5 ZOK, musíme ho podrobit výše uvedenému testu. Pro snazší vysvětlení si představme situaci, kdy právní jednání spočívá v tom, že obchodní korporace daruje svému společníkovi automobil, který má relativně vysokou hodnotu a užitky spojené s jeho vlastnictvím obchodní korporací převažují nad s tím spojenými náklady.

První otázkou je, zda ustanovení § 40 odst. 5 ZOK zakazuje takové právní jednání. Aby z právní normy mohl plynout zákaz, musí mít taková právní norma kogentní povahu. Jak už je uvedeno v kapitole 2.2.1. této práce, toto ustanovení kogentní povahu má. Ze samotného ustanovení pak daný zákaz takového právního jednání vyplývá.¹²¹ Odpověď na první otázku je tak kladná.

Aby bylo možno odpovědět i na druhou otázku, tedy zda smysl a účel tohoto ustanovení vyžaduje, aby bylo toto právní jednání neplatné, musíme zjistit smysl a účel tohoto ustanovení. Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., díky kterému se toto ustanovení stalo součástí českého právního řádu k tomu uvádí: „*Cílem navrhované úpravy je zabránit obcházení pravidel pro výplatu podílu na zisku nebo jiných vlastních zdrojích.*“¹²² Je tedy zřejmé, že zákonodárce měl v úmyslu posílit ochranu norem stanovujících postup distribuce zisku a jiných vlastních

¹¹⁹ DĚDIČ, J., LASÁK, J. § 40. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-881-2, str. 277.

¹²⁰ KUHN, P. § 40. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-799-6, str. 117-119.

¹²¹ Darování je bezplatným právním jednáním.

¹²² Viz důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, k bodu 26 a 27 [§ 40] [Online]. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqiyf6mztl5shu&rowIndex=0>. [cit. 13.03.2024]

zdrojů z obchodní korporace. Jak už je uvedeno v kapitole 1.2. této práce, jedním ze základních principů práva obchodních korporací je princip majetkové samostatnosti obchodní korporace. Jedním z projevů této majetkové samostatnosti jsou právě i pravidla upravující postup distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace, jejichž smyslem a účelem je ochrana věřitelů a společníků obchodní korporace, viz. kapitola 1. této práce.

Autor práce považuje ustanovení § 40 odst. 5 ZOK za součást systému norem upravujících postup distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace.¹²³ S ohledem na tuto skutečnost považuje autor za smysl a účel ustanovení § 40 odst. 5 ZOK právě ochranu věřitelů a společníků obchodní korporace.

Dále v této práci tedy autor pracuje s tím, že smyslem a účelem ustanovení § 40 odst. 5 ZOK je ochrana věřitelů a společníků obchodní korporace. Abychom mohli určit závěr o tom, že smysl a účel ustanovení § 40 odst. 5 ZOK vyžaduje, aby výše uvedené právní jednání bylo neplatné, musíme tuto otázku podrobit výše popsanému testu proporcionality.

3.2.1. Test vhodnosti

Lze prostřednictvím sankce neplatnosti právního jednání spočívajícího v darování automobilu společníkovi obchodní korporace zajistit, aby nebyla narušena práva věřitelů a společníků obchodní korporace?

Bezúplatný převod automobilu, který je ve vlastnictví obchodní korporace jejím společníkovi, představuje zmenšení majetku obchodní korporace ve prospěch jejího společníka. Tímto způsobem dochází ke snížení majetku obchodní korporace, ze kterého by obchodní korporace mohla uspokojovat své věřitele. Jestliže dochází ke snížení majetku obchodní korporace, dochází také ke snížení prostředků, které by obchodní korporace mohla rozdělit mezi své společníky.

Stejného hospodářského výsledku může být dosaženo také výplatou podílu na zisku či jiných vlastních zdrojích obchodní korporace.¹²⁴ Při provedení výplaty podílu na zisku a jiných

---

¹²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, k bodu 26 a 27 [§ 40] [Online]. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgiyf6mztl5shu&rowIndex=0>. [cit. 13.03.2024]: „V tomto ohledu lze na základě darování nebo jiného bezúplatného plnění společníkům (osobám blízkým) nahlížet jako na nástroj omezení výplaty podílu na zisku nebo jiných vlastních zdrojů, proto se ustanovení zakotvuje právě v § 40 (srov. nadpis).“.

¹²⁴ Společníkovi by na základě rozhodnutí o výplatě podílu na zisku či jiných vlastních zdrojích mohly být poskytnuty finanční prostředky, za které by si mohl předmětný automobil pořídit. Případně by také mohlo dojít k tomu, že podíl na zisku bude vyplacen formou nepeněžitých plnění v podobě daného automobilu. To vše za předpokladu zachování zákonných pravidel pro distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů obchodní korporace.

vlastních zdrojích obchodní korporace by bylo nutné aplikovat všechny ochranné normy stanovené právním řádem k ochraně práv věřitelů a společníků obchodní korporace, viz kapitolu 1.3. této práce.

Jak už je uvedeno výše v kapitole 3.1.3.2 této práce, důsledkem neplatnosti právního jednání je, že takové právní jednání nevyvolá právní následky v něm obsažené. Stanovením sankce neplatnosti tohoto právního jednání je tedy možné zabránit tomu, aby poskytnutím bezúplatného plnění obchodní korporací svému společníkovi byly porušeny zájmy věřitelů a ostatních společníků obchodní korporace. Test vhodnosti je tedy splněn.

3.2.2. Test potřebnosti

Není možné zabránit zásahu do zájmů věřitelů a společníků obchodní korporace v důsledku poskytnutí bezúplatného plnění obchodní korporace ve prospěch svého společníka, i za použití mírnějšího prostředku, než je sankce neplatnosti daného právního jednání?

Mírnější prostředky, které v tomto případě přicházejí dle názoru autora v úvahu, je povinnost k náhradě škody (případně k vydání prospěchu obchodní korporaci) a povinnost k vydání bezdůvodného obohacení. Tyto prostředky jsou z pohledu testu potřebnosti mírnější, jelikož nezasahují do autonomie vůle jednajících osob. Níže se pouze stručně vyjádřím k předpokladům aplikace těchto prostředků.

Člen statutárního orgánu obchodní korporace je dle § 159 odst. 1 OZ povinen vykonávat svou funkci s nezbytnou loajalitou vůči obchodní korporaci a s péčí řádného hospodáře. Této povinnosti by člen statutárního orgánu obchodní korporace v případě výše uvedeného darování nedostál, jelikož takové jednání není v obhajitelném zájmu obchodní korporace.¹²⁵ Dle § 53 odst. 1 ZOK by tedy musel člen statutárního orgánu vydat obchodní korporaci prospěch, který tímto porušením získal¹²⁶ nebo nahradit tento prospěch v penězích, není-li jeho vydání možné. Dále je člen statutárního orgánu povinen k náhradě újmy vzniklé porušením své povinnosti vykonávat funkci s nezbytnou loajalitou a s péčí řádného hospodáře. V daném případě však vůle obchodní korporace směřuje k obdarování svého společníka a je tedy jen těžko představitelné, že by tato obchodní korporace následně přistoupila k vymáhání svých výše popsaných nároků. Použití tohoto mírnějšího nástroje tedy není dostatečné k tomu, aby byla

---

K tomu viz např. KUHN, B. § 34. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-799-6, str. 93-94.

¹²⁵ RYŠKA, M. § 88. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-7., str. 159.

¹²⁶ Zejména v situaci, kdy by obdarovaný společník obchodní korporace byl totožný se členem statutárního orgánu.

zachována práva věřitelů a společníků obchodní korporace. Tento prostředek nápravy také nemusí být dostatečný v případě, kdy výše újmy způsobené obchodní korporaci značně převyšuje majetek člena statutárního orgánu povinného k její náhradě. V takovém případě, i kdyby svůj nárok obchodní korporace uplatnila, nemusí být výše uspokojení jejího nároku dostatečná.

Povinnost k vydání bezdůvodného obohacení jako mírnější prostředek oproti dovození neplatnosti nepřipadá vůbec v úvahu. Důvodem k tomuto závěru je skutečnost, že není-li dovozena neplatnost právního jednání, je právní jednání bezvadné, a tudíž se jedná i o řádný právní důvod k poskytnutí plnění. Jestliže existuje právní důvod k poskytnutí plnění, není možné požadovat vydání bezdůvodného plnění dle § 2991 a násl. OZ.¹²⁷

Test potřebnosti je tedy také splněn.

3.2.3. Test proporcionality v užším slova smyslu

Je stanovení sankce neplatnosti daného právního jednání (jako zásah do autonomie vůle jednajících) vyvážen důležitostí toho, aby byla zachována práva věřitelů a společníků obchodní korporace?

Jak už bylo uvedeno výše, právní normy kogentně stanovující pravidla distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace jsou projevem principu majetkové samostatnosti obchodní korporace, viz kapitola 1.2. této práce. Majetková samostatnost spočívá v důsledném oddělení majetku obchodní korporace od majetku jejích společníků. V důsledku tohoto majetkového oddělení není možné, aby věřitelé obchodní korporace bez dalšího požadovali splnění dluhů obchodní korporace po jejích společnicích¹²⁸ a zároveň společník obchodní korporace nemůže používat bez dalšího majetek obchodní korporace k úhradě dluhů svých, popřípadě rozmnožovat svůj majetek na úkor obchodní korporace.¹²⁹ Aby mohl být tento

¹²⁷ MELZER, F., CSACH, K. § 2991. In: MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894–3081. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-199-1, str. 1282-1287; PETROV, J. § 2991. In: HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, str. 1858-1859; nebo SEDLÁČEK, D. § 2991. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-7., str. 3184. Odlišně pak DĚDIČ, J., LASÁK, J. § 40. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-881-2, str. 277.

¹²⁸ Ne u všech forem obchodní korporace je riziko spojené s účastí společníka v obchodní korporaci stejné. Společník obchodní korporace je však vždy nanejvýš v postavení ručitele za dluhy obchodní korporace (např. § 95 odst. 1 ZOK). Právo věřitele požadovat splnění dluhu po věřiteli nastává až v případě, kdy věřitel není uspokojen dlužníkem (§ 2021 OZ).

¹²⁹ Jak už je uvedeno výše, společník se může podílet na majetku obchodní korporace pouze v případech stanovených zákonem, například prostřednictvím podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích obchodní korporace

princip zachován, musí být společníkům zabráněno, aby oni požívali ochranu, kterou jim právo obchodních korporací poskytuje a zároveň ignorovali pravidla chránící majetek obchodní korporace, potažmo práva dalších osob (například věřitelů obchodní korporace). Jestliže je tedy jedním z projevů principu majetkové samostatnosti i ochrana věřitelů obchodní korporace, tvoří pravidla, ve kterých se tento princip projevuje, součást veřejného pořádku.¹³⁰ Již ustanovení § 1 odst. 2 OZ stanoví hodnotovou nadřazenost zájmu na zachování veřejného pořádku nad ochranou autonomie vůle.

Nicméně dle již výše citovaného rozsudku Nejvyššího soudu¹³¹, je i v případě porušení normy chránící veřejný pořádek nutné zkoumat, zda nebyl smysl a účel dané normy zachován i v případě, že právní jednání je s takovou normou v rozporu. V této části testu proporcionality je tedy důležité zkoumat všechny relevantní okolnosti právního jednání, abychom mohli učinit závěr, zda byl smysl a účel právní normy zachován.

Je například možné uvažovat o tom, že v případě obchodní korporace, která má dostatek prostředků a nejsou dány žádné překážky zabraňující jí vyplatit společníkovi podíl na zisku¹³², nedojde k porušení práv věřitelů obchodní korporace a smysl a účel zákona bude zachován.¹³³ Z pohledu zachování práv věřitelů obchodní korporace je tedy zásadní, aby obchodní korporace „nedistribuovala“ více majetku, než kolik připouští normy upravující pravidla pro distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace, viz kapitola 1.3.3 této práce.

Smyslem a účelem ustanovení § 40 odst. 5 ZOK a zákonných pravidel upravujících distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace je však také ochrana společníků obchodní korporace. Je tedy nutné posoudit, zda v daném konkrétním případě nedošlo i k porušení práv společníků obchodní korporace. Práva společníků obchodní korporace nemohou být porušena v případě, že bezúplatné plnění je obchodní korporací poskytnuto ve prospěch jejího jediného společníka.¹³⁴ Aby nebyl porušen smysl a účel spočívající v ochraně společníků obchodní korporace v případě, že má obchodní korporace více společníků, je autor této práce přesvědčen, že všem společníkům (či osobám, která mají dle zakladatelského

---

(§ 34 ZOK), prostřednictvím vypořádacího podílu (§ 36 ZOK) nebo prostřednictvím podílu na likvidačním zůstatku (§ 37 a násl. ZOK).

¹³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. června 2020, sp. zn. 31 ICdo 36/2020 (uveřejněném pod č. 2/2023 Sb. rozh. obč.)

¹³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. června 2020, sp. zn. 31 ICdo 36/2020 (uveřejněném pod č. 2/2023 Sb. rozh. obč.)

¹³² Například překážky stanovené bilančními testy a testem insolvence.

¹³³ Viz např. ČECH, Petr. Změny v právní úpravě s.r.o. a a.s. od 1.1.2021. Metodické aktuality Svazu účetních České republiky. 2020, č. 9, ISSN: 1211-4138. s. 26-27.

¹³⁴ Taková situace však připadá v úvahu pouze v případě kapitálových společností, viz § 11 ZOK.

právního jednání nárok na podíl na zisku) musí být poskytnuto bezúplatné plnění ze strany obchodní korporace¹³⁵ a jejich podíl na distribuovaném majetku obchodní korporace musí odpovídat podílu, na který by měli nárok v případě distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů zákonem předvídaným způsobem.

Požadavek, aby bylo bezúplatné plnění ze strany obchodní korporace poskytnuto všem společníkům, vychází z již zmíněné povinnosti rovného zacházení se společníky obchodní korporace stanovené obecně v § 212 odst. 1 věta druhá OZ a v § 244 ZOK pro akciovou společnost. V rozporu s požadavkem rovného zacházení by byla i situace, kdy by sice bylo všem společníkům poskytnuto bezúplatné plnění ze strany obchodní korporace, avšak v odlišném poměru, než v jakém by měli právo na podíl na zisku v případě, že by distribuce zisku proběhla zákonem předvídaným způsobem.

Autor této práce je toho názoru, že v případě porušení práv většinového společníka obchodní korporace, nebude v souladu s testem proporcionality možné dovodit neplatnost právního jednání porušujícího jeho práva. Většinoví společníci obchodních korporací nepožívají žádné zvláštní ochrany, neboť jsou to právě oni, kdo mohou ovlivnit jednání obchodní korporace a zpravidla mají přístup k relevantním informacím o činnosti obchodní korporace. Naproti tomu menšinoví společníci se mohou nacházet v situaci, kdy požívají ochrany jako slabší strana. Zájem na zachování zásady ochrana slabší strany ve smyslu § 3 odst. 2 písm. c) OZ by měl obecně převážet nad zájmem na zachování zásady autonomie vůle, především v případě, kdy slabší strana není účastníkem právního jednání, kterým se autonomie vůle projevuje.

Jestliže tedy na základě výše uvedeného postupu dojdeme k závěru, že právním jednáním spočívajícím v poskytnutí bezúplatného plnění obchodní korporací ve prospěch svého společníka porušuje smysl a účel ustanovení § 40 odst. 5 ZOK, bude takové právní jednání neplatné ve smyslu § 580 odst. 1 OZ.

3.3. Následek porušení obecného zákazu skryté distribuce zisku

V této části se práce bude věnovat následkům právního jednání, které porušuje obecný zákaz skrytých distribucí zisku dovozeného z pravidel pro distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace. Postup při určení následku právního jednání pro obcházení zákonných pravidel upravujících distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní

---

¹³⁵ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. června 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016 (uveřejněném pod č. 3/2020 Sb. rozh. obč.).

korporace je v mnoha ohledech obdobný, jak postup při určení následku právního jednání pro rozpor s ustanovením § 40 odst. 5 ZOK.¹³⁶ V této části se tedy práce věnuje pouze odlišnostem mezi výše uvedenými postupy s tím, že ve zbytku platí postup uvedený v kapitole 3.2. této práce.

Prvním krokem ve výše popsaném testu je určit, zda z dané právní normy skutečně plyne zákaz určitých právních jednání. V případě porušení obecného zákazu skryté distribuce zisku není odpověď na tuto otázku tak přímočará jako v případě ustanovení § 40 odst. 5 ZOK. Podrobný výklad k obcházení zákona ve vztahu k zákonným pravidlům upravujícím distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů je podán již v kapitole 2.1.2. této práce. Pro potřeby této kapitoly je zásadní, že zisk a jiné vlastní zdroje z obchodní korporace je možné distribuovat pouze způsobem upraveným v zákoně o obchodních korporacích a jakékoli jiné způsoby jeho distribuce tato pravidla obcházejí. Zákaz právních jednání směřujících k distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace tedy plyne z obecného zákazu obcházet kogentní právní normy, viz kapitola 2.1.2. této práce.

V smyslu § 580 odst. 1 OZ je dále nutné určit, jaký je smysl a účel zakazující normy. V případě, kdy k porušení zákona dochází prostřednictvím jeho obcházení, je při určení následku takového jednání nutné zkoumat smysl a účel právní normy, která je takovým jednáním obcházena.¹³⁷ V případě porušení obecného zákazu skrytých distribucí zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace dochází k obcházení pravidel upravujících postup distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace, viz kapitola 1.3.3. této práce. Již výše bylo uvedeno, že smyslem a účelem těchto právních norem je ochrana věřitelů a společníků obchodní korporace.

Při určení následku právního jednání spočívajícího v obcházení zákonných pravidel upravujících distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů, je potřeba konkrétní právní jednání podrobit testu proporcionality. Jelikož smysl a účel je v případě obecného zákazu skrytých distribucí zisku shodný se smyslem a účelem ustanovení § 40 odst. 5 ZOK, platí to, co už bylo uvedeno v kapitolách 3.2.1., 3.2.2. a 3.2.3. této práce.

---

¹³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2018, sp. zn. 26 Cdo 273/2018

¹³⁷ Při určení právního následku právního jednání, které obchází zákon, je nutné zkoumat smysl a účel právě zákonných ustanovení, která jsou tímto právním jednáním obcházena. Viz např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2018, sp. zn. 26 Cdo 273/2018 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 2009, sp. zn. 28 Cdo 3297/2008 (uveřejněném pod č. 10/2009 Sb. rozh. obč.).

3.4. Relativní a absolutní neplatnost

Český právní řád rozlišuje neplatnost relativní a absolutní. Jestliže jsme tedy došli k závěru, že posuzované právní jednání je neplatné pro rozpor se zákonem (případně pro obcházení zákona), zbývá ještě určit, zda se jedná o neplatnost absolutní či relativní.

O relativně neplatné právní jednání se bude jednat v případě, kdy sankce neplatnosti je stanovena na ochranu zájmů určité osoby (§ 586 odst. 1 OZ). Relativně neplatné právní jednání je podmíněně platné, což znamená, že právní jednání je ve smyslu § 586 odst. 2 OZ platné až do chvíle, kdy osoba k tomu oprávněná vznesse námitku neplatnosti. Do doby, než je vznesena námitka neplatnosti tedy právní jednání vyvolává právní následky s ním spojené. Námitka neplatnosti nemusí být nikdy vznesena a právní jednání tak zůstane platným. Právo na vznesení námitky neplatnosti se promlčuje.¹³⁸ Osobou oprávněnou vznést námitku neplatnosti je ten, kdo byl právním jednáním dotčen na svých právech,¹³⁹ zejména se tedy jedná o stranu právního jednání, jeho adresáta nebo jinou osobu, pokud se právní jednání dotýká jejích práv a povinností.¹⁴⁰

Naopak absolutně neplatné právní jednání je neplatným od počátku a nevyvolává žádné v něm jím zamýšlené právní následky.¹⁴¹ Absolutně neplatná jsou ve smyslu § 588 OZ taková právní jednání, která se zjevně přičí dobrým mravům, která odporují zákonu a zjevně narušují veřejný pořádek nebo která zavazují k plnění od počátku nemožnému. K neplatnosti absolutně neplatných právních jednání přihlédne soud i bez návrhu, není tedy třeba, aby kdokoli vznášel námitku neplatnosti, jako v případě relativně neplatných právních jednání. Tímto je tedy stanoveno jakési privilegium absolutní neplatnosti právního jednání před neplatností relativní, jelikož v případě, že právní jednání je absolutně neplatné, není potřeba se dále zabývat tím, zda neexistují také důvody, pro které by mělo být právní jednání relativně neplatné.¹⁴² S ohledem na tuto skutečnost se tedy tato práce věnuje nejprve tomu, zda právní jednání, které je neplatné

¹³⁸ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. února 2007, sp. zn. 21 Cdo 948/2006 (uveřejněný pod č. 8/2009 Sb. rozh. obč.), nebo rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. května 2022, sp. zn. 5 Cmo 54/2022.

¹³⁹ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. května 2016, sp. zn. 21 Cdo 2569/2015; nebo BERAN, V. § 586. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISNB 978-80-7400-747-7., str. 649.

¹⁴⁰ BERAN, V. § 586. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISNB 978-80-7400-747-7., str. 649.

¹⁴¹ Viz např. HANDLAR, J., §588. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 303–654). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8. Str. 1896; nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. srpna 2010, sp. zn. 26 Cdo 2896/2009.

¹⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. října 2001, sp. zn. 22 Cdo 1206/2001 (uveřejněném pod č. 11/2002 Sb. rozh. obč.)

pro rozpor s ustanovením § 40 odst. 5 ZOK nebo pro obcházení zákonných pravidel upravujících distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů, je absolutně neplatné.

Důvody absolutní neplatnosti jsou stanoveny v § 588 OZ. I s ohledem na skutečnosti uvedené v kapitole 3.2. a 3.3. této práce, mohou být posuzovaná právní jednání absolutně neplatná pro svůj rozpor se zákonem, jestliže současně zjevně narušují veřejný pořádek.

To, že právní jednání, která vedou ke skrytým distribucím zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace, porušují zákon, bylo dostatečně zdůvodněno již v kapitole 3.2. a 3.3. této práce. Aby však bylo možné učinit závěr o absolutní neplatnosti právního jednání, musí takové právní jednání, vedle toho, že odporuje zákonu, také zjevně narušovat veřejný pořádek.

Veřejný pořádek není v českém právním řádu definován. Jelikož se však jedná o významný právní institut, který má velký význam pro správnou aplikaci právních norem, jeho definici podává judikatura. Nejvyšší soud definoval veřejný pořádek ve svém usnesení ze dne 26. srpna 2018, sp. zn. 21 Cdo 1012/2016 takto: „*Jde o soubor pravidel, na nichž je třeba bezvýhradně trvat, na rozdíl od dobrých mravů však mají původ v samotném právním řádu a nikoliv v etice. Jde o základní hodnotové a řídicí principy, bez nichž nemůže demokratická společnost fungovat a které jsou základem budování právního státu.*“¹⁴³

Jednou ze součástí veřejného pořádku jsou i pravidla, jejichž cílem je ochrana věřitelů.¹⁴⁴ Smyslem a účelem ustanovení § 40 odst. 5 ZOK a zákonných pravidel upravujících distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace je, mimo jiné, ochrana věřitelů obchodní korporace. Lze tedy dojít k závěru, že právní jednání odporující těmto právním normám jsou v rozporu se zákonem a narušují veřejný pořádek.

Podmínkou pro učinění závěru o absolutní neplatnosti právního jednání dle § 588 OZ je, že musí veřejný pořádek narušovat *zjevně*. Nejvyšší soud se k požadavku na zjevnost narušení veřejného pořádku vyjádřil ve svém rozsudku ze dne 10. června 2020, sp. zn. 31 ICdo 36/2020 (uveřejněném pod č. 2/2023 Sb. rozh. obč.) takto: „*Podle přesvědčení velkého senátu*

---

¹⁴³ Z tohoto usnesení dále vychází celá řada soudních rozhodnutí, např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. června 2020, sp. zn. 31 ICdo 36/2020 (uveřejněném pod č. 2/2023 Sb. rozh. obč.), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2023, sp. zn. 24 Cdo 2774/2022 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2022, sp. zn. 27 Cdo 935/2022.

¹⁴⁴ Viz např. ČERNÁ, S. VIII. Ochrana věřitelů obchodní korporace. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., a kol. Právo obchodních korporací. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-991-8. Str. 218; ČECH, Petr. Změny v právní úpravě s.r.o. a a.s. od 1.1.2021. Metodické aktuality Svazu účetních České republiky. 2020, č. 9, ISSN: 1211-4138. s. 23-24; nebo přímo již zmiňovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. června 2020, sp. zn. 31 ICdo 36/2020 (uveřejněném pod č. 2/2023 Sb. rozh. obč.). ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., KUHN, P. § 1. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-799-6, str. 5-6.

adverbium „zjevně“, užití v § 588 o. z., vyjadřuje důraz na zřejmost, jednoznačnost či nepochybnost závěru, že k narušení veřejného pořádku posuzovaným jednáním došlo. Je-li tomu tak, nastupuje důsledek v podobě absolutní neplatnosti.“, a dále: „Velký senát se proto odchyluje od závěrů vyjádřených v usneseních Nejvyššího soudu (...), a uzavírá, že adverbium „zjevně“, užití v § 588 o. z., nevyjadřuje požadavek na určitý stupeň intenzity narušení veřejného pořádku posuzovaným právním jednáním, nýbrž toliko zdůrazňuje, že narušení veřejného pořádku musí být zřejmé, jednoznačné a nepochybné. Je-li tomu tak, je posuzované právní jednání neplatné a soud k této neplatnosti přihlédne i bez návrhu. V opačném případě nelze o neplatnosti z důvodu narušení veřejného pořádku vůbec uvažovat.“.

V případě, že tedy jednáním obcházejícím zákonná pravidla upravující distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace, případně porušující zákaz stanovený v § 40 odst. 5 ZOK, dochází k porušení práv věřitelů (a zároveň tedy k narušení veřejného pořádku), je nutné posoudit v každém konkrétním případě zjevnost takového narušení veřejného pořádku (a to ve smyslu výše citovaného rozsudku Nejvyššího soudu). V případě, že se v konkrétním případě jedná o *zjevné* porušení veřejného pořádku, je na místě učinit závěr o tom, že právní jednání je absolutně neplatné.

Může však nastat situace, kdy bude právní jednání neplatné pro porušení zákona, avšak porušena budou pouze práva společníků obchodní korporace a nikoli jejich věřitelů – například v situaci, kdy obchodní korporace, která má dostatek prostředků k vyplacení podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích poskytne bezúplatné plnění pouze svému většinovému společníkovi (viz kapitola 3.2.3. této práce). Porušení právní normy, jejímž smyslem a účelem je ochrana slabší strany, obecně nevede k absolutní neplatnosti, neboť taková právní norma je určena k ochraně práv určité osoby.¹⁴⁵ Učinit závěr o absolutní neplatnosti takového právního jednání by bylo možné pouze v případě, že by takovým jednáním došlo k zjevnému narušení veřejného pořádku (dle názoru autora připadá v úvahu například situace, kdy porušována i další práva menšinového společníka, typicky právo na informace, a tento tedy ani nemá možnost svá práva účinně chránit).

Na tomto místě je nutné zmínit také názor Nejvyššího soudu spočívající v tom, že relativní neplatnost je pravidlem a absolutní neplatnost by měla být spíše výjimkou.¹⁴⁶ Závěr spočívající v tom, že právní jednání, které porušuje pouze práva společníka a společník má

---

¹⁴⁵ MELZER, F., TÉGL, P. § 1 In: MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-73-1. str. 63.

¹⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. března 2017, sp. zn. 21 Cdo 4172/2016 (uveřejněném pod č. 6/2018 Sb. rozh. obč.) nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2019, sp. zn. 33 Cdo 827/2019.

možnost své právo chránit, bude relativně neplatné, považuje autor také v souladu se zásadou *vigilantibus iura scripta sunt* (bdělým náleží práva), která tvoří součást soukromého práva ve smyslu § 3 odst. 3 OZ.¹⁴⁷

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že právní jednání vedoucí ke skrytým distribucím zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace budou obecně absolutně neplatná v případě, kdy dochází k porušení práv věřitelů obchodní korporace a relativně neplatná v případě, kdy dochází pouze k porušení práv společníků obchodní korporace. Vždy však bude nutné zvážit veškeré relevantní okolnosti konkrétního případu.

3.5. Úvahy o částečné neplatnosti

V souvislosti s otázkou neplatnosti právních jednání vedoucích ke skrytým distribucím zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace se v právní nauce vyskytují názory spočívající v tom, že jestliže je jedinou částí právního jednání, která způsobuje jeho neplatnost, ujednání o bezúplatnosti, případně ujednání stanovující nepřiměřeně nízké protiplnění, lze uvažovat o aplikaci ustanovení § 576 OZ, které upravuje tzv. částečnou neplatnost.¹⁴⁸ Institut částečné neplatnosti je projevem zásady *in favorem negotii*, které je zakotvena v ustanovení § 574 OZ. Toto ustanovení zní následovně: „*Na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné.*“. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že preference platnosti právního jednání stanovená v ustanovení § 574 OZ se uplatní nejen ve vztahu k celému právnímu jednání, ale i k jeho části.¹⁴⁹ Jestliže je tedy možné na neplatné právní jednání aplikovat ustanovení § 576 OZ, je nutné dát přednost závěru o částečné neplatnosti právního jednání před jeho neplatností celkovou.

První otázkou, kterou je při aplikaci tohoto ustanovení nutné zodpovědět je, zda je ujednání, které způsobuje neplatnost právního jednání od zbytku právního jednání oddělitelné. Komentářová literatura označuje za zpravidla neodělitelná taová ujednání, která tvoří tzv. podstatné náležitosti (*essentialia negotii*) právního jednání.¹⁵⁰ Právní jednání porušující zákaz

---

¹⁴⁷MELZER, F., TÉGL, P. § 3 In: MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-73-1. str. 89; nebo PAŠEK, M. § 3. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-7., str. 30.

¹⁴⁸ Viz např. ČECH, Petr. Změny v právní úpravě s.r.o. a a.s. od 1.1.2021. Metodické aktuality Svazu účetních České republiky. 2020, č. 9, ISSN: 1211-4138. s. 26-27.

¹⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2022, sp. zn. 33 Cdo 1006/2022

¹⁵⁰ Viz např. HANDLAR, J., §576. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 303–654). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8. Str. 1837; BERAN, V. § 576. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-

stanovený v § 40 odst. 5 ZOK jsou ze své podstaty bezúplatnými. Bezúplatnost je v některých případech podstatnou náležitostí právního jednání.¹⁵¹ V případě, kdy tvoří bezúplatnost jednu z podstatných náležitostí právního jednání, nepovažuje autor této práce za možné aplikovat § 576 OZ a posoudit právní jednání jako neplatné pouze v rozsahu ujednání o bezúplatnosti. K podpoře tohoto závěru může dle názoru autora sloužit i argumentace Nejvyššího soudu týkající se možné oddělitelnosti ujednání o výši úroků od úvěrové smlouvy.¹⁵² Nejvyšší soud považoval za důležité, že ustanovení § 502 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník přiznává věřiteli právo požadovat úroky i v případě, že jejich výše nebyla výslovně ujednána. Neplatnost ujednání týkající se výše úroků tak způsobila pouze to, že věřitel byl oprávněn požadovat úroky v zákonné výši.

V případě, že by bylo ustanovení § 576 OZ aplikováno na darovací smlouvu, na základě které obchodní korporace obdarovala svého společníka a jako neplatné by bylo posouzeno pouze ujednání o bezúplatnosti, muselo by nutně dojít ke změně typu smlouvy, což by dle názoru autora vedlo k většímu zásahu do autonomie vůle jednajících osob, než kdyby byla prohlášena neplatnost právního jednání jako celku.

Daleko širší možnost uplatnění institutu částečné neplatnosti autor této práce spatřuje v případě skrytých distribucí zisku a jiných vlastních zdrojů prostřednictvím neekvivalentních transakcí mezi obchodní korporací a jejím společníkem. Ujednání týkající se výše úplaty jsou totiž ve smyslu § 576 OZ obecně oddělitelná.¹⁵³ Zásadním pro určení oddělitelnosti je skutečnost, zda může právní jednání po oddělení ujednání, které způsobuje jeho neplatnost, obstát.¹⁵⁴ Jestliže tedy z právního jednání vyplývá, že se jedná o právní jednání úplatné, avšak ujednání o výši úplaty je shledáno neplatným, je obecně možné za použití ustanovení občanského zákoníku výši úplaty stanovit.¹⁵⁵

7., str. 637; nebo MELZER, F., § 576. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-003-1. Str. 706.

¹⁵¹ Bezúplatnost je podstatnou náležitostí například darovací smlouvy, viz např. ELISCHER, D. § 2055. In: ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-638-9, str. 624; nebo JANOUŠEK, M. § 2055. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-7., str. 2232.

¹⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2008, sp. zn. 29 Cdo 4498/2007 (uveřejněném pod č. 13/2011 Sb. rozh. obč.)

¹⁵³ Viz např. ustálená rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ve věci částečné neplatnosti úvěrových smluv z důvodu neplatnosti ujednání o výši úroků. K tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2008, sp. zn. 29 Cdo 4498/2007 (uveřejněném pod č. 13/2011 Sb. rozh. obč.), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. ledna 2022, sp. zn. 33 Cdo 60/2021.

¹⁵⁴ BERAN, V. § 576. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-7., str. 637.

¹⁵⁵ Jedná se například o obecné ustanovení § 1792 odst. 1 OZ nebo o ustanovení § 1802 OZ týkající se určení výše úroků.

Druhou podmínkou pro aplikaci § 576 OZ je vůle jednajících osob k tomu, aby k právnímu jednání došlo i bez neplatné části, jestliže by jednající osoby rozpoznaly neplatnost jednání včas. Při rozhodování o částečné neplatnosti právního jednání je tedy nutné respektovat vůli jednajících osob¹⁵⁶ a je tedy nutné zvážit všechny relevantní okolnosti konkrétního případu. V případě pochybností o tom, zda by k právnímu jednání došlo i bez neplatné části, jestliže by jednající osoby rozpoznaly neplatnost právního jednání včas, se ve smyslu zásady *in favorem negotii* bude nutné přiklonit k závěru o částečné neplatnosti právního jednání. Závěr o částečné neplatnosti právního jednání tedy nelze učinit v případě, že je z okolností konkrétního případu zřejmé, že bez neplatného ujednání by jednající osoby právní jednání neučinily.¹⁵⁷

---

¹⁵⁶ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. února 2020, sp. zn. 31 Cdo 3534/2019 (uveřejněném pod č. 6/2020 Sb. rozh. obč.).

¹⁵⁷ BERAN, V. § 576. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISNB 978-80-7400-747-7., str. 637.

Závěr

V rámci této práce byl představen zákonem předvídaný způsob distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace včetně základních zásad a principů práva obchodních korporací, které se v této oblasti projevují, zejména pak princip majetkové samostatnosti obchodní korporace a zásada ochrany věřitelů obchodní korporace.

Dále bylo dovozeno obecné pravidlo zakazující skryté distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace. Právní normy upravující distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace mají kogentní povahu a ve smyslu ustanovení § 1 odst. 2 OZ není možné se od nich odchýlit. Z obecné právní úpravy distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace však neplyne výslovný zákaz skrytých distribucí zisku. Obecné pravidlo zakazující skryté distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů je tedy dovozeno na základě zákazu obcházení zákona. Tento zákaz dopadá na veškeré plnění poskytnutá společníkům obchodní korporace mimo rámec výplaty podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích obchodní korporace, za které společníci neposkytnou obchodní korporaci přiměřené protiplnění. Přiměřenost protiplnění se pak posuzuje hlediskem podmínek běžného obchodního styku.

Ustanovení § 40 odst. 5 ZOK zavedlo do právního řádu výslovný zákaz bezúplatných plnění poskytnutých obchodní korporací jejím společníkům. Tato bezúplatná plnění není nutné posuzovat hlediskem podmínek běžného obchodního styku, neboť jsou výslovně zakázána. Jedinou výjimku z tohoto zákazu tvoří situace výslovně vyjmenované v tomto ustanovení. Poskytnutí bezúplatného plnění ze strany obchodní korporace ve prospěch jejího společníka, za předpokladu že je na ni možné aplikovat jednu z výjimek stanovených v ustanovení § 40 odst. 5 ZOK, není možné posuzovat z pohledu obecného pravidla zakazujícího skryté distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů, neboť se jedná o úpravu k tomuto pravidlu speciální, a taková jednání jsou dovolená.

Pro určení následku porušení obecného pravidla zakazujícího skryté distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů či ustanovení § 40 odst. 5 ZOK je nutné zvážit veškeré relevantní okolnosti konkrétního případu, a posoudit je za použití testu proporcionality. Není tedy bez dalšího možné učinit obecně aplikovatelný závěr o platnosti či neplatnosti daného právního jednání. Právní jednání, prostřednictvím kterého byla realizována skrytá distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů, tak může být platné (i když je v rozporu se zákonem nebo zákon obchází) i neplatné. Absolutně neplatné pak bude takové právní jednání, v jehož důsledku došlo k porušení práv věřitelů obchodní korporace a relativně neplatné pak může být zejména právní jednání kterým došlo pouze k porušení práv společníků obchodní korporace. Aplikace institutu

částečné neplatnosti právního jednání pak nebude připadat v úvahu v případě, že důvodem neplatnosti právního jednání je ujednání o bezúplatnosti, a toto je zároveň podstatnou náležitostí právního jednání (např. darovací smlouva odporující ustanovení § 40 odst. 5 ZOK). Naopak v případě, kdy je neplatnost právního jednání způsobena nedostatečnou výší protiplnění, lze uvažovat o částečné neplatnosti právního jednání právě v rozsahu ujednání o výši poskytnutého protiplnění, a toto nahradit za použití obecných zákonných ustanovení. Vždy je však nutné respektovat vůli jednajících osob, jelikož institut částečné neplatnosti není možné aplikovat proti jejich vůli.

V této práci je tedy podán výklad o tom, jakým způsobem přistupuje český právní řád ke skrytým distribucím zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodních korporací, a to z pohledu soukromého práva. Autor tedy považuje cíle práce za splněné, přestože téma skrytých distribucí zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodních korporací není touto prací vyčerpáno. Dále by bylo například možné věnovat se osobnímu rozsahu skrytých distribucí zisku a jiných vlastních zdrojů, tedy otázce, vůči komu se může obchodní korporace skryté distribuce zisku dopustit, či posouzení takových jednání z pohledu daňového práva.

Seznam zdrojů

Seznam použité literatury:

- Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-7.
- MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-73-1.
- MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-003-1.
- Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 303–654). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020. ISBN 978-80-7596-656-6.
- LÁLA, Daniel. Druhy podílů v kapitálových společnostech. Beckova edice právní instituty. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-778-1.
- ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., a kol. Právo obchodních korporací. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-991-8.
- DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN: 978-80-7552-187-3.
- KNAPP, V. a kolektiv. Tvorba práva a její současné problémy. Praha: Linde, 1998. ISBN 80-7201-140-5
- LOKAJÍČEK, J. Prolomení majetkové samostatnosti kapitálových společností. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN: 978-80-7400-603-6.
- LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-881-2.
- ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-799-6.
- HUSSEINI, F., BARTOŇ, M., KOKEŠ, M., KOPA, M. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-812-2.
- GERLOCH, A. Teorie práva. 8. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-839-9.

- MACHÁČEK, I. Zaměstnanecké benefity a daně. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-193-3.
- HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8.
- MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894–3081. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-199-1.
- ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-480-3.
- KOVAŘÍČEK, K. Základní kapitál a ochrana věřitelů při jeho rozdělování. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-866-5.
- LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9.
- OVEČKOVÁ, O. a kolektiv. Obchodný zákoník. Velký komentář. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2017. ISBN 978-80-8168-573-6.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-638-9.

Seznam použitých článků:

- KNAPP, V. O právnických osobách. Právník. 1995, roč. 134, č. 10-11. ISSN 0324-7007. Str. 992-993.
- ELIÁŠ, Karel. První zásada soukromého práva. In. XXVII. Karlovarské právnické dny. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-359-9, s. 17 a násl.
- ŠTENGLOVÁ, I. Zajištění rovného zacházení s akcionáři ve stejném postavení podle zákona o obchodních korporacích a kodexů Corporate governance. In: Právní rozhledy. Praha: C. H. Beck, 2020, roč. 28, č. 20. ISSN: 1210-6410, str. 687 a násl.
- PELIKÁN, R. Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích. In: Obchodněprávní revue. 2012, č. 9. Praha: C. H. Beck. ISSN 1803-6554, str. 247.
- ČECH, Petr. Změny v právní úpravě s.r.o. a a.s. od 1.1.2021. Metodické aktuality Svazu účetních České republiky. 2020, č. 9, ISSN: 1211-4138.

Seznam použitých internetových zdrojů:

- ČIŠECKÁ, N., MÁLEK, J. Nová pravidla pro rozdělení a výplatu podílu na zisku obchodních korporací. Online. In: peytonlegal.cz 29.12.2020. Dostupné z: <https://www.peytonlegal.cz/rozdeleni-a-vyplata-zisku/>. [cit. 11.03.2024]
- BOUKALOVÁ, A., TOMSOVÁ, K. Rozdělení a výplata zisku a jiných vlastních zdrojů po novele ZOK. Online. In: Právní prostor 25.06.2020. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obchodni-pravo/rozdeleni-vyplata-zisku-jinych-vlastnich-zdroju-po-novele-zok>. [cit. 11.03.2024]
- BREIT, T. Hidden profit distribution: This leads to you or your company being liable to prosecution. Online. In: steuerberatung-breit.de, 28.07.2021. Dostupné z: https://www.steuerberatung-breit.de/en/hidden-profit-distribution-this-leads-to-you-or-your-company-being-liable-to-prosecution/#This_is_how_minority_shareholders_are_harmed_by_a_hidden_profit_distribution. [cit. 11.03.2024].
- Firemní auto a nový zákaz bezúplatných plnění vůči společníkům. Online. In: epadus.cz. Dostupné z: <https://www.epadus.cz/cti-firemni-auto-a-novy-zakaz-bezuplatnych-plneni-vuci-spolecnikum?id=232021001711277>. [citováno 11.03.2024]
- Glatzová & Co., s.r.o. Převod majetku družstva za symbolické protiplnění. Online. 17.02.2022. Dostupné z: <https://www.olomouc.eu/magistrat> [cit. 11.03.2024]
- Glatzová & Co., s.r.o. Dodatek k právní analýze z 17. února 2022 věnované převodu majetku družstva za symbolické protiplnění. Online. 24.03.2022. Dostupné z: <https://www.olomouc.eu/magistrat> [cit. 11.03.2024]

Seznam použité judikatury:

- Nález Ústavního soudu ze dne 6. dubna 2005, sp. zn. II. ÚS 87/04
- Nález Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2003, sp. zn. II. ÚS 119/01
- Nález Ústavního soudu ze dne 10. března 2020, sp. zn. III. ÚS 4047/19
- Nález Ústavního soud ze dne 15. prosince 2015, sp. zn. I. ÚS 1587/15:
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2019, sp. zn. 27 Cdo 3885/2017 (uveřejněném pod č. 9/2020 Sb. rozh. obč.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu zde dne 10. června 2020, sp. zn. 31 ICdo 36/2020 (uveřejněném pod č. 2/2023 Sb. rozh. obč.)
- Rozsudek Nejvyšší soud ze dne 27. června 2018 sp. zn. 29 Cdo 3325/2016 (uveřejněném pod č. 88/2019 Sb. rozh. obč.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. srpna 2018, sp. zn. 21 Cdo 1012/2016
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. února 2015, sp. zn. 5 Tdo 54/2015
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. srpna 2009, sp. zn. 15 Tdo 294/2009 (uveřejněném pod č. 41/2010 Sb. rozh. tr.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března, sp. zn. 24 Cdo 3798/2019 (uveřejněném pod č. 4/2022 Sb. rozh. obč.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2018, sp. zn. 26 Cdo 273/2018
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. června 2019, sp. zn. 29 Cdo 347/2017 (uveřejněném pod č. 3/2021 Sb. rozh. obč.)
- Rozsudek Nejvyšší soud ze dne 27. února 2001, sp. zn. 26 Cdo 586/99 (uveřejněném pod č. 3/2001 Sb. rozh. obč.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 30 Cdo 3136/2006
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. července 2015, sp. zn. 32 Cdo 498/2015
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 2009, sp. zn. 28 Cdo 3297/2008 (uveřejněném pod č. 10/2009 Sb. rozh. obč.)
- Nejvyššího soudu ze dne 15. února 2007, sp. zn. 21 Cdo 948/2006 (uveřejněný pod č. 8/2009 Sb. rozh. obč.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. srpna 2010, sp. zn. 26 Cdo 2896/2009
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. května 2016, sp. zn. 21 Cdo 2569/2015
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. října 2001, sp. zn. 22 Cdo 1206/2001 (uveřejněném pod č. 11/2002 Sb. rozh. obč.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2023, sp. zn. 24 Cdo 2774/2022
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2022, sp. zn. 27 Cdo 935/2022
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. března 2017, sp. zn. 21 Cdo 4172/2016 (uveřejněném pod č. 6/2018 Sb. rozh. obč.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2019, sp. zn. 33 Cdo 827/2019
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2022, sp. zn. 33 Cdo 1006/2022
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2008, sp. zn. 29 Cdo 4498/2007 (uveřejněném pod č. 13/2011 Sb. rozh. obč.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. ledna 2022, sp. zn. 33 Cdo 60/2021
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. února 2020, sp. zn. 31 Cdo 3534/2019 (uveřejněném pod č. 6/2020 Sb. rozh. obč.)
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. srpna 2009, sp. zn. 8 Afs 80/2007
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. října 2017, sp. zn. 103 VSPH 843/2016

- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. června 2022, sp. zn.: 5 Cmo 133/2022
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. května 2022, sp. zn. 5 Cmo 54/2022

Seznam použitých zákonů:

- Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti
- Zákona č. 87/2015 Z.z., obchodní zákoník (zákon Slovenské republiky)

Seznam použitých důvodových zpráv k zákonům:

- Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony. [Online]. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqiyf6mztl5shu&rowIndex=0>. [cit. 13.03.2024]
- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [Online]. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgez6obzl5shu&rowIndex=0>. [cit. 13.03.2024]

Seznam ostatních použitých zdrojů:

- Dokument obsahující vypořádání připomínek (verze pro jednání vlády) v rámci legislativního procesu přijímání návrhu zákona kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a některé další zákony, publikovaný v eKLEP, čj. OVA 352/18, PID: ALBSAW9B84DM, čj. předkladatele 465/2016-LO-SP/20.

Skryté distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů v obchodních korporacích

Abstrakt

Skryté distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů v obchodních korporacích představují právem obchodních korporací nepředvídaný a nežádoucí fenomén, který může vést k poškození nejen věřitelů obchodní korporace, ale i některých, zejména menšinových, společníků obchodní korporace. Předmětem této práce je tedy zkoumání, jak ke skrytým distribucím zisku a jiných vlastních zdrojů v obchodních korporacích přistupuje český právní řád a jaké následky jsou spojuje s využitím tohoto způsobu distribuce majetku z obchodní korporace.

Český právní řád do roku 2021 neznal výslovné pravidlo zakazující skryté distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů. Takový zákaz je však možné dovodit z kogentní povahy norem upravujících postup distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace a z obecného zákazu obcházení zákona. V roce 2021 se stalo součástí právního řádu ustanovení § 40 odst. 5 ZOK, které výslovně zakazuje poskytování bezúplatných plnění obchodní korporací ve prospěch jejích společníků. Smyslem přijetí tohoto ustanovení však nebylo umožnit skryté distribuce zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace jinak, než za využití bezúplatných plnění. I nadále jsou tedy zakázána jak bezúplatná plnění poskytnuté obchodní korporací ve prospěch svých společníků, tak plnění úplatná, za které však obchodní korporace obdrží nepřiměřené protiplnění a tím dochází k efektivnímu snížení majetku obchodní korporace (tzv. neekvivalentní plnění).

Následkem skrytých distribucí zisku a jiných vlastních zdrojů z obchodní korporace může být neplatnost právního jednání, prostřednictvím kterého jsou takové distribuce prováděny. Není ale možné učinit paušální závěr o neplatnosti jakýchkoli právních jednání, která by mohla naplňovat definici skryté distribuce zisku. Každý jednotlivý případ je nutné posuzovat za pomoci testu proporcionality, a to s přihlédnutím ke smyslu a účelu právních norem, které takové jednání zakazují. Obecně je však možné stanovit, že jestliže právní jednání vedoucí ke skrytým distribucím ohrožuje práva věřitelů obchodní korporace, bude se pravděpodobně jednat o právní jednání neplatné, a to absolutně. Důvodem k tomuto závěru je skutečnost, že právní normy chránící postavení věřitelů obchodní korporace tvoří součást veřejného pořádku.

Klíčová slova: skrytá distribuce zisku, neekvivalentní plnění společníkům obchodní korporace, bezúplatné plnění společníkům obchodní korporace

Hidden distribution of profits and other own resources in business corporations

Abstract

Hidden distribution of profits and other own resources in business corporations are an unforeseen and undesirable phenomenon under corporate law that can lead to harm not only to the creditors of the business corporation, but also to some, especially minority, shareholders of the business corporation. The subject of this thesis is thus examining how hidden distribution of profits and other own resources in business corporations is approached by the Czech legal system and what consequences are associated with the use of this method of distribution of assets from a business corporation.

Until 2021 the Czech legal system did not contain an explicit rule prohibiting hidden distribution of profits and other own resources from business corporations. However, such a prohibition can be inferred from the imperative nature of the legal norms governing the procedure of distribution of profits and other own resources from business corporation and from the general prohibition of circumvention of the law. In 2021, it became the provision of Section 40(5) of the Czech Business Corporations Act, which explicitly prohibits the provision of gratuitous transactions by a business corporation for the benefit of its shareholders. However, the purpose of the adoption of this provision was not to allow any other hidden distributions of profits and other proprietary resources of the corporation other than through the use of gratuitous transactions.

Thus, both gratuitous transactions provided by a business corporation for the benefit of its shareholders, as well as transactions for which the business the corporation receives inadequate consideration, thereby effectively reducing the corporation's assets (so-called non-equivalent performance) are still prohibited.

Hidden distribution of profits and other own resources from business corporations may result in the invalidity of the legal act through which such distributions are made. However, it is not possible to draw a blanket conclusion that any legal actions that might meet the definition of a hidden distribution of profits are invalid. Each individual case must be assessed using the proportionality test, considering the meaning and purpose of the legal rules prohibiting such conduct. However, in general it can be established that if a legal act leading to hidden distributions endangers the rights of the creditors of the business corporation, it is likely to be

an absolutely void legal act. The reason for this conclusion is that legal rules protecting the position of creditors of a business corporation form part of public order.

Keywords: hidden profit distribution, non-equivalent performance to shareholders, gratuitous performance to shareholders